

SLEKT OG DATA

Medlemsblad for DIS-Norge, Slekt og Data

Årgang 27 nr. 1-2016

Bodø by 200 år

Kva kan bunaden fortelje deg?

På Stomperuds hjemtrakter

Leder

Medlemsblad for DIS-Norge, Slekt og Data. Utkommer med 4 nummer pr år.

Abonnement for bibliotek og liknende institusjoner kan tegnes for kr 450,- pr år.

Annonser kan tegnes ved henvendelse, telefon 22 42 24 00; e-post generalsekretar@disnorge.no

DIS-Norge, Slekt og Data

Post/besøksadresse:
Øvre Slottsgate 2B,
0157 Oslo
Telefon: 22 42 24 00
www.disnorge.no

Redaktør:

Aina Johnsen Rønning,
slekt-og-data@disnorge.no

Opplag: 9 400

Produksjon og trykk:

Aktiv Trykk AS/Gamlebyen
Grafiske AS

Layout: Liv Ofsdal

ISSN 0803-0510

Digitalarkivet rapporterer at de får stor pågang på søk i databasen, rett etter hvert eneste TV-program av typen Anno, eller Hvem tror du at du er. Det er tydelig at dette trigger noe i mange av oss, vi blir nysgjerrige på hvor vi kommer fra, og hvem anene våre var. Dette overrasker ikke oss, vi som er medlemmer av DiS-Norge. Vi er jo allerede hekta, og har søkt og funnet litt av hvert i de mange kildene, både digitale og papirbaserte.

Når det har gått noen timer etter besøket på Digitalarkivet, hvor blir det av iveren da? Kanskje det var vanskeligere å finne noe enn man trodde? Kanskje fant mange det de så etter, men ikke vet helt hva de skal gjøre med det etterpå? Og hvordan finne svar på alle spørsmålene som dukker opp? Hvordan levde de, hvor ble det av de som dro til USA, hvorfor døde mange av barna unge i de store barnekullene på 1800-tallet?

Det er her DIS-Norge kommer inn i bildet. Vår organisasjon er et nettverk for alle som er interessert i slekt- og personhistorie. Vi kan hjelpe, vi kan gi svar på både enkle og kompliserte spørsmål. Først og fremst kan vi gi hjelp til selvhjelp. Du som er medlem, er ofte den beste ambassadør for DIS-Norge. Snakk om DIS i spisepausen på jobben, skriv i lokala-visa, del info om neste medlemsmøte på Facebook-siden din.

Medlemsundersøkelsen vår fortalte oss at det beste vi kan gjøre for nye medlemmer, er å gi dem starthjelp, gjerne kunnskap på begynnernivå. Så kommer resten etterhvert. Rundt i alle distriktslag og lokale grupper arrangeres det medlemstreff og kurs. Etter et søk i Digitalarkivet er det lurt å delta på noe slikt. Også på nettsidene våre skal vi etterhvert kunne tilby eksisterende og nye medlemmer verktøy og drahjelp. For en organisasjon som startet opp som en forening som bruker data i slektsforskningen, er det nettopp på nettet vi skal bygge de gode møteplassene også.

Hvorfor skriver jeg dette? Fordi vi i styret jobber for å videreutvikle DIS-Norge, og ruste oss for de neste 25 årene. I det arbeidet er det møteplassene og delingskulturen mellom medlemmene som er den viktigste ressursen vi kan bygge på. Ta med deg naboen på neste medlemsmøte. Svar på minst tre spørsmål den neste måneden på Slektsforum. Og skriv slektshistorien din og del den med andre!

Tone Eli Moseid, Styreleder

Redaktørens leder

Mange slektsforskere opplever at fortvilte mennesker tar kontakt i håp om å finne et adoptert barn eller andre som har «forsvunnet» fra slektstreet. Å finne riktig biologisk forfar er også en hodepine for mange.

Jo mer slektsforskerkompetanse man har, jo enklere er det å finne frem i de mer skjulte arkivene. De som vet mest, er selv sagt de som jobber på arkivene, men ofte har de ikke lov til å presentere materialet de har funnet. Personsensitive dokumenter, også kirkebøker, er klausulert i 60-100 år. Det er for eksempel bare de adopterte barna som har rett til å finne frem til sine biologiske foreldre. Den informasjonen de får, er navn og bosted på de biologiske foreldrene ved adopsjonstidspunktet. Men, hva om mor har giftet seg, skiftet navn og flyttet? Da er de avhengig av at fylkesmannen sporer de opp for dem.

Retten til å spore opp foreldrene dør med barnet, og er klausulert i 100 år. Det vil si at barnebarn ikke har rett til å vite hvem som er biologiske besteforeldre før det er gått 100 år siden adopsjonen. Kirkebøkene er låst i 60 år, så selv der får man ikke svar før barnebarna er blitt godt voksne.

Noen slektsforskere klarer å hjelpe mennesker som er på leting etter nær og biologisk slekt, men det skjer ofte via media eller på grunn av menneskelige svikt da informasjonen ble lagt inn. Å lete etter slektninger i media er ikke uproblematisk, og en del redaktører vil kvie seg for å etterlyse noen som kanskje ikke vil bli funnet. Redaktøransvaret på sosiale medier blir

ikke praktisert like strengt, og slektninger kan lett legge to og to sammen ved å sammenligne bilder og informasjon som er lagt ut på facebook eller andre steder, selv om den det gjelder ikke ønsker at opplysningene skal gjøres kjent.

Man kan mene mye om at hundre år (eller seksti for den saks skyld) er vel strengt, og mange slektsforskere utviser stor kreativitet i jakten på nålevende slektninger. I dag er adopsjon, surrogati og sæddonasjon vanlig – og situasjonen blir neppe enklere for slektsforskere fremover. Retten til å spore opp sine forfedre bør kunne arves, slik at man kan finne sine biologiske besteforeldre før det er gått 100 år. Arkivverket bør kunne få utvise skjønn i slike saker, slik at nære slektninger skal kunne finne hverandre på tross av det strenge regelverket. Rammen for dette skjønnet kan godt settes stramt, men dagens regelverk er rett og slett for strengt og rigid.

Aina Johnsen Rønning
redaktør

Innhold

De spente dagene	4
Kva bunad skal eg velje	6
Ekstraskatten 1762	9
Arkivverket i endring	10
Bokhylle til nytte og glede	12
Stomperud	14
Retten til en far	17
Bodø 200 år	18
Slekts-MOOC	25
Gravminner	28
Sett på nett	31
Sigbjørn Elvebakken	32
Prisutdeling	33
Trondheim	34
Den gode samtalen	37
Adopsjon	38
Eldste medlem	39
Erfaringer fra en fersking	40
Møte i Sunndal	42
Johanne Hanseat	44

Forsiden

Bodø by er 200 år i år. Byjubileer er unike muligheter for slektsforskere, for da graver man dypt i arkiver, lager jubileumsbøker og trekker frem gamle meritter og viktige personer. Viggo Eide har gjort det for oss i dette nummeret av Slegt og Data. Forsiden er et maleri av Bodø fra tiden da de fleste bodøværingene var fiskerbønder. Maler Eirik Rasmussen (1913-1997), malte bildet i 1964, og bildet er eid av Bodø Videregående skole. En stor takk til etterkommer Rønnaug Benjaminsen som ga oss lov til å trykke bildet.

De spente dagene

TEKST OG FOTO AV AINA JOHNSEN RØNNING

Oslo var den siste europeiske hovedstaden som skulle frigjøres våren 1945. Hva skjedde egentlig de spente dagene da 180.000 tungt bevæpnede tyske soldater stod igjen i Norge? Alf R. Jacobsen har gjort et dypdykk.

Det er Vega forlag som gir ut boken, den første i en serie som skal ta for seg etterkrigsnorge. Da er det naturlig å starte med frigjøringen. Den erfarne journalisten Alf R. Jacobsen tar fatt på oppgaven som en ekte journalist skal gjøre, med utgangspunkt i fakta og vekt på røverhistoriene.

Norges frigjøring ble planlagt tidlig, men styrkene som skulle brukes ble plassert andre steder etter hvert, og stod stort sett på kontinentet da «Operasjon Domsday» ble satt i gang, sa Alf R. Jacobsen da boken ble lansert like før jul.

- Du legger mye vekt på det som skjedde ute i Europa, kommenterte Annette Groth som bokbadet Jacobsen i forbindelse med lanseringen.

- Det var avgjørende hva som skjedde i resten av verden. Husk at russerne stod på norgesgrensa, og britene turte ikke provosere Stalin og risikere at Russland fikk den siste isfrie havnen i nord. Derfor ble Norge den siste bastionen som falt, sa Jacobsen.

Risikerte et blodbad

I ettertid kan man se på frigjøringen som en behagelig prosess for Norges del, men Jacobsen understreker hvor engstelige folk var etter å ha sett nazismens vesen. På alle bildene er tyskerne tungt bevæpnet, og det var naturlig at folk var redde, poengterer han i boka.

- Hadde det oppstått kamp om Oslo, ville frigjøringen endt i et blodbad. Jeg tror vi står i evig takknemlighetsskjuld til hjemmefronten, som var symbolsk viktig og viste at noen ville stå i mot tyskerne, sa Jacobsen.

For å komme inn bak kulissene har Jacobsen lest beretninger som aktørene selv har etterlatt, britiske private arkiver og avhørsrapporter

som britisk etterretning har frigjort den senere tiden. Der fant han mange «røverhistorier» å boltre seg i.

Som den om svensken som frigjorde de norske politiske fangene fra politistasjonen i Møllergata.

- Heinrich Fehlis, en av SS-lederne i Oslo og venner med kjente SS-ledere. Han hadde en elskerinne i Oslo som han var bekymret for skulle bli straffet hardt etter krigen. Han kom til Oslo, ble godt tatt i mot av SS-ledere, fikk smuglet ut venninnen under et teppe i bilen sin og rakk å sette fri alle de norske, politiske fangene.

Svenskene ler jo enda av at det skulle en svenske til for å frigi de norske fangene. For hjemmefronten var det ikke så moro at enkeltpersoner grep inn. Både fordi situasjonen var farlig – det skulle bare en gnist til så hadde frigjøringen endt mye verre enn det den gjorde. Men også fordi hjemmefronten jo selv ville skrive frigjøringshistorien, sa Jacobsen.

Britiske journalister tok saken

En annen «røverhistorie» Jacobsen graver seg ned i er den om de ti britiske journalistene som bestemte seg for å frigjøre Norge på egen hånd. 8. mai landet de på Gardermoen og ble tatt i mot av de tyske offiserene.

Klart folk var redde i de sårbare maidagene i 1945. En gnist kunne ha antent et blodbad, og det var mange enkeltpersoner som tok saken i egne hender disse vårdagene, sa Alf R. Jacobsen da boka «1945. Hat. Hevn. Håp» ble lansert før jul.

”

- Det moralske sammenbruddet var totalt ”

- Tyskerne overga seg med en gang, ga dem en limousin og eskorterte dem til Grand, der følget endte i en champagnefest på Grand før de ble geleidet tilbake av norske tjenestemenn. På veien møtte de den allierte kommisjonen som etter planen skulle frigjøre Norge. Historien viser hvor kaotisk situasjonen var. Frigjøringen var planlagt, Oslo var den siste hovedstaden under tyskerne og mange ville være med på begivenheten, sa Jacobsen.

- Tyskerne virket krigstrøtte, kommenterte Groth.

- Ikke bare krigstrette. Det moralske sammenbruddet var totalt. Hitler hadde skutt seg en uke før, soldatene hadde lenge sett at de kom til å tape krigen, og man lyktes med å overtale dem til å avvæpne seg selv. Soldatene ville bare hjem og begynne på nytt. Selv Terboven hadde gitt opp. De tyske offiserernes disiplin var så sterk at hele prosessen gikk uten et eneste uhell eller en eneste episode, sa Jacobsen

- Hvordan klarte sivilsamfunnet seg, spurte Groth.

- Norge var det tysk-okkuperte landet som kom best ut av krigen, også når det gjaldt forsyninger.

Norge var et lite land, bare 30 byer var over 5000 innbyggere. Vi hadde tilpasset oss og klart oss. Sivilbefolkningen overlevde, men samfunnet måtte leve med at vi

hadde gitt et betydelig bidrag til den tyske krigsøkonomien. Alle kjente noen som hadde vært sviker.

Samtidig er det lett å glemme at det fantes ingen enkle valg under krigen. Det som har fasinert meg mest i dette arbeidet, er hvordan noen har en evne til å gjøre de riktige valgene, tross alt, i en presset situasjon, sa Jacobsen.

Kva kan bunaden fortelje deg?

AV IDA BERGITTE ANDERSEN HUNDVEBAKKE

*Hege-Therese Nilsen,
husflidskonsulent i Hordaland.*

«Kva bunad skal eg velje?» Nesten alle som har vore 14 år eller kjenner ein 14-åring kjenner til dette dilemmaet. For korleis er eigentleg reglane og skikkane når ein skal velje det som ofte er det dyraste og mest verdifulle plagget ein har gjennom livet, og korleis kan ein bruke slektsforskinga oppi alt dette?

Ein kan sjå samfunnsendingane påvirke bunadane. Til dømes var bunadene ofte kortare før.

(Foto: J. Lindegaard/Eier: Nasjonalbiblioteket)

- Tradisjonelt fekk jentene bunad når dei vaks opp, og denne hadde dei med seg når dei vart gifte og flytte til ein annan gard. Om denne garden låg i eit område med annan draktskikk fekk då jenta, eller kona, ny bunad. På 1980-1990-talet kunne ein sjå ein periode der folk ofte valde den finaste og dyraste bunaden, men dette ser ut til å vere veldig vekke no. I dag vel folk som regel bunad etter kor dei høyrer heime og kor dei føler tilknytning, seier Hege-Therese Nilsen, husflidskonsulent i Hordaland.

Ho har tidlegare jobba elleve år på Husfliden, og har difor ekspedert mange med bunadsdilemma gjennom åra.

- Det kunne vere fleire generasjonar med sterke meiningar når det skulle veljast bunad til konfirmant. Kanskje hadde konfirmanten med seg både foreldre og besteforeldre med opphav frå andre områder i Noreg. Då brukte vi rå dei til å tenke over kor konfirmanten sjølv følte seg heime og ta omsyn til han eller ho som skulle bera bunaden.

Tidlegare fekk ein ofte ein bunad då ein vaks opp og ein ny då ein gifte seg, om ein flytte til eit område med andre drakttradisjonar. (Foto: Ukjent/Eier: Nasjonalbiblioteket.)

Bunaden har tradisjonelt blitt brukt både til kvardags og fest. Dette bilete er tatt 17.mai 1914. (Foto: Ukjent/Eier: Nasjonalbiblioteket.)

Berre nokre få bunader med restriksjonar

Å velje bunad etter tilhøyrslar kanskje også litt om å kunne seie noko anna enn «fordi det var den finaste», når folk spør om kvifor du har den bunaden du har. Men om ein ikkje bryr seg om det og faktisk berre vil ha den finaste bunaden, er det då fritt fram?

- Nokre bunader er det restriksjonar på. Det gjeld til dømes Svalbardbunad. For å kunne ha den må du ha budd på Svalbard gjennom alle årstider. Elles finst det ikkje skriftlege reglar som hindrar deg å velje den bunaden du vil ha, seier Nilsen.

Bunader med politisk bodskap

Ho fortel vidare at bunader tradisjonelt også fortalde noko om tilhøyrslar og meiningar. I 1893 vart den engelske prinsessa Maud avbilda i Hardangerbunad under eit besøk i Bergen, og dette vart eit populært postkort då ho i 1905 kom attende som norsk dronning. Det er difor vi kallar Hardangerbunaden for

Nasjonalen, og den er framleis mykje brukt over heile landet.

- På denne tida hadde ikkje kvinner røysterett, så nokre brukte bunaden sin for å til dømes vise sitt standpunkt i saka om unionsoppløysinga. Om Noreg burde bli sjølvstendig frå Sverige eller ikkje. Til dømes er Fana-bunaden raud med blå eller grønne band. Nokre sydde på denne tida gul vest til dei blå banda for å vise sine synspunkt.

Bringedukar med overraskingar

I tillegg til å vise eit politisk bodskap kunne bunaden også fungere som skjulestad for ulike papir.

- Mange sydde ting som salmevers og kjærleiksbrev inn i bringedukken på bunaden. Difor er det veldig morosamt å opne gamle bringedukar i dag fordi ein kan finne ting dei ville gøyne unna den gangen. Mange har nettopp gamle bunader heime, som har blitt tatt vare på gjennom generasjonar. Desse kan seie litt om kva tid opphavskvinna eller -mannen levde i, og om levekåra deira.

- Dette kan ein til dømes sjå på stoffet, kva dei hadde tilgang til. Kramkarane hadde med seg bomull, og dei som hadde råd brukte dette i bunaden.

Dei som ikkje hadde råd brukte i staden lin. Dette kunne ein dyrke fram sjølv på garden. I dag er det heilt snudd på hovudet, for i dag er lin mykje dyrare enn bomull. Dei mest velstående hadde nyare plagg. Dei hadde pengar til å skaffe seg nytt. Andre arva eller gjorde seg fortent til å overta plagg, til dømes tenestejenter som hadde gjort svært godt arbeid.

Praktisk funksjon

Ein kan også lese mykje ved å sjå på sølvet, om det hadde mykje eller lite steinar, og på broderiet på skjorta. Var det lite broderi var det truleg ikkje den flottaste skjorta dei hadde. Bunaden hadde også ein meir praktisk funksjon tidlegare. Folk hadde gjerne ein bunad til kvardags og ein til fest. Nokre hadde berre ein. Då bytte dei på forkle og skjorte for å skilja mellom kvardag og fest.

Tradisjonelt fekk jenter ein bunad då dei vaks opp, og ein ny om dei gifta seg og flytte ein plass med andre drakttradisjonar. (Foto: Nasjonalbiblioteket)

Det praktiske aspektet prega også ofte korleis bunaden såg ut.

- Til dømes hadde ein høge liv fordi kvinnene stadig gjekk gravide. Stakken var også kort, fordi dei ikkje hadde asfalt og bilar som vi har i dag.

Svart kant om eigaren var i sorg

Bunadene også kunne seie noko om livssituasjonen til eigaren.

- I Fana-området har bunaden blå eller grøn kant nedst. Om ein var i sorg var kanten svart. Å bruke svart og kvit i bunaden for å symbolisere sorg finn ein også andre plassar. Hovudplagg var ein annan ting som kunne fortelje noko om livet til beraren. Til dømes skilde hovudplagget om ein var gift eller ikkje. Raude strømper for jenter og mørke strømper til koner. Nokre plasser hadde ein også «skammaskaut». Dette vart brukt av kvinner som hadde fått barn utanfor ekteskapet.

Når karane skulle vise rikdom fekk dei satt sølvmyntar som knappar i vesten, buksa og trøya.

Bruk slektsforskinga di også i bunadsspørsmål

Vi har no lært at bunadspolitiet ikkje slå ned på dei som har ein bunad som ikkje stammar frå den plassen ein sjølv eller nære relasjonar stammar frå.

Men sjølv om du i prinsippet kan ta nesten kva bunad du vil er det jo alltid kjekt å krydre med litt slekts-historie. Enten du har ein gamal bunad du vil finne historia til, eller du skal kjøpe ein heilt ny.

Det er her slektsforskinga kjem inn i bildet. For kanskje du kan søke i eit bunadsperspektiv neste gang du skal forske på slekta?

FAKTA:

- Det finst store skilnader på bunadene frå draktområde til draktområde både i manns- og kvinnekleda. Nokre plasser har ein vore flinkare til å ta vare på gamle plagg. Enten i form av fysiske plagg eller ved dokumentasjon. Til dømes gamle akvareller. Dette gjeld mellom anna områder som Hardanger, Telemark og Setesdal. Desse bunadene har aldri vore ut av bruk.
- Andre bunader er rekonstruert etter gamle plagg ein har funne. I dag finst det også drakter som er laga etter eigen fantasi.
- Nokre kvinnebunader har kvite forkle, andre mørke. Nokre drakter er pynta med vevde band, andre har silkeband.
- Vi reknar Hardangerbunaden for den eldste bunaden. Det er den vi har eldst dokumentasjon på.
- I Norsk bunadsleksikon finst det rundt 400 bunader og drakter.

Ekstraskatten av 1762

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Alle over 12 år måtte betale skatt etter Syvårskrigen (1756-1763), der Danmark-Norge opparbeidet seg en stor statsgjeld.

Mens danskene aksepterte denne ekstraskatten, protesterte norske skattebetalere. Det skapte en rekke regelendringer, noe som igjen førte til full forvirring blant de som skulle kreve inn pengene.

I ferbruar/mars 1765 dro en delegasjon strilebønder fra Nordhordaland til Bergen for å protestere på hardhendte inndrivingsmetoder. Strilene leverte et klagebrev ment for kong Frederik 5. til stiftamtmannen. Da de ikke fikk svar på brevet, samlet rundt 2.500 bønder seg i Bergen 18. april 1765. Da de fremdeles ikke fikk noe tilfredsstillende svar av stiftamtmann Cicignon, inntok strilene stiftamtmannsgården. Der truet bøndene stiftamtmannen og fogden Bildsøe på livet. Etter håndgemeng fikk bøndene tilbakebetalt ekstraskatten.

Fire bønder ble dømt til døden etter at kongen hadde satt en undersøkelseskommisjon på saken. Disse fire ble siden benådet. Kongen hørte på strilene, endringer i skatten og i innkrevingsmetodene ble gjort, og ekstraskatten ble avviklet i Norge i 1772, (mens den ble stående i Danmark like til 1812).

Statsarkivet i Bergen og Avdeling for Spesialsamlinger ved Universitetet i

Strilen Nils Steffensen Blom giftet seg i 1742 og som minne om bryllupet fikk han malt denne glassruten av seg selv. Vel 20 år etter var han en av strilene som deltok under Strilekrigen. Nå befinner glassruten seg på Bergen Museum.

Bergen markerer 250-årsjubileet for Strilekrigen. Sentrale kilder knyttet til Strilekrigen og etterspillet er skannet, transkribert og gjort tilgjengelig. Samtidig er listen over

over de 2500 opprørerne både skannet og søkbar i Digitalarkivet.

Kilde: Arkivverket

Arkivverket i endring

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Arkivverket skal i større grad digitaliseres. Det bekymrer slektsforskere.

Den største bekymringen går på om satsingen på massedigitalisering vil gå på bekostning av publikumstjenestene, og at den regionale fagkompetansen ville forvitte.

Rune Nedrud i Norsk Slekthistorisk Forening og vår Tone Moseid skrev i en kommentar i Morgenbladet før jul: «Allerede i dagens situasjon ligger mye skannet materiale i kø for indeksering og publisering, også materiale som slektsforskere har forberedt, tastet inn og klargjort.

Tilgang til historiske arkiver, tilgjengelige lesesaler og veiledning fra både godt kvalifisert og høyt spesialisert arkivpersonale er nødvendig for historieforskning. Dette er også nødvendig for våre medlemmer, som med sin frivillige innsats på kulturvernfeltet er med på å skrive vår felles historie, både på individ- og slektsnivå.

Når Arkivverket omstruktureres, og tjenestetilbudet skal revideres, må frivillig sektor, gjennom våre organisasjoner, få en tydeligere definert rolle. Vi må også gis bedre rammevilkår som aktive samarbeidspartnere for Arkivverket.»

I Bergen er brukerne svært bekymret over at den gode kompetansen de har der, skal forsvinne. To tidligere riksarkivarer advarte i Bergens Tidende om at avvikling av de regionale statsarkivene vil føre til

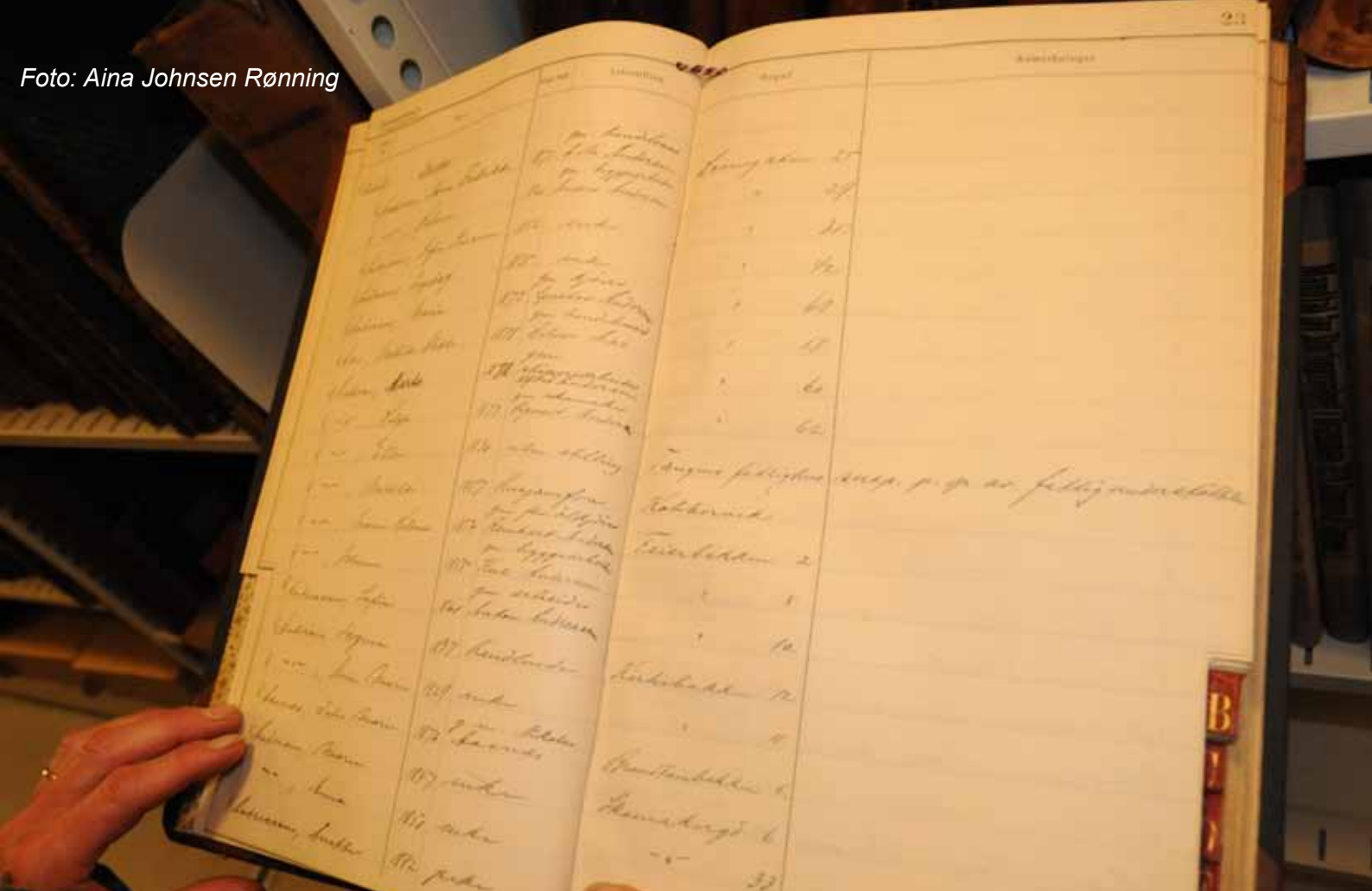
en dramatisk svekkelse av tilgangen på historisk dokumentasjon. Spaltist i Bergensavisen Erling Gjelsvik tok frem de store ordene da han advarte mot omleggingen.

For noen år siden skrev han biografien til Gjest Baardsen, 165 år etter at Baardsen ga ut sine egne memoarer.

Freidig gikk han til Statsarkivet i håp om å finne dokumentasjon og arkivaren kom ut med en tralle med de gotiske referatene fra rettsforfølgelsen til Baardsens medskyldige. Da kom statsarkivar Yngve Nedrebø ham til unnsetning, og tilgjengeliggjorde det viktigste for Gjelsvik – på fritiden – vederlagsfritt.

Norges eldste kirkebok fra Andebu (1623-1738). Originalen befinner seg i magasinet på statsarkivet i Kongsberg. Foto: Arkivverket

”

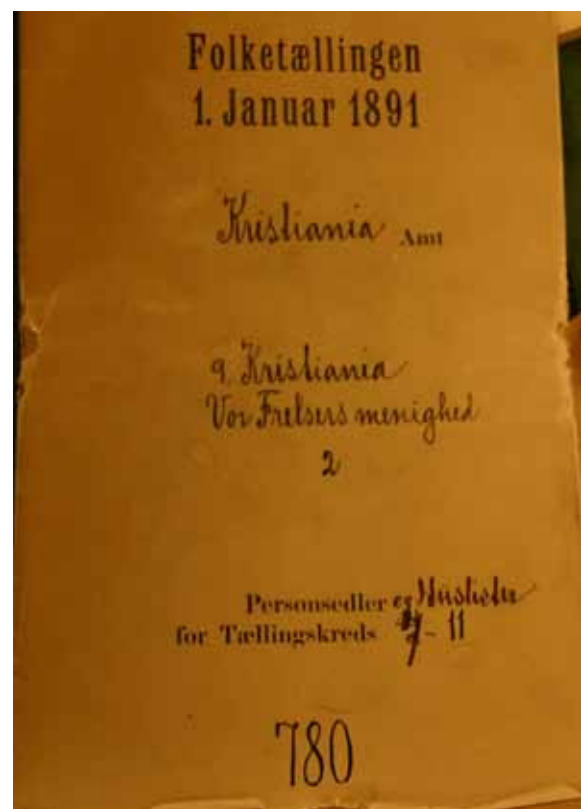
«Allerede i dagens situasjon ligger mye skannet materiale i kø for indeksering og publisering, også materiale som slektsforskere har forberedt, tastet inn og klargjort».

«Den nye riksarkivaren Inga Bolstad mangler historie- og arkivfaglig kompetanse. Derimot er hun en dreven organisasjonskuser. Hun er ansatt for å gjennomføre en av disse klåfingrete endringsprosessene som skamferer så mye av det beste i offentlig sektor.

Om Bolstads reform virkelig får lov til å demontere statsarkivene i Bergen og sju andre steder, vil stillingen til Nedrebø forsvinne. Etter alt å dømme vil han i fortsettelsen få en tilbaketrukket rolle. I så fall bort-

faller en funksjon, og ikke minst en menneskelig faktor, som har vært av uvurderlig betydning for bergensere med sans for den historiske hukommelsen.» skriver en heller krass Erling Gjelsvik i Bergensavisen.

- Vi ser behovet for endring og fornyelse i Arkivverket, og bidrar gjerne til at resultatet av den prosessen som er satt i gang blir best mulig, sett fra brukernes ståsted, sier generalsekretær Anne Schiøtz i DIS-Norge.

Arkivboks med statlig folketelling 1891 som i disse dager transkriberes for å legges ut på Digitalarkivet.
Foto: Laila N. Christiansen

Hva har du i bokhylla di?

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Hvor mange bygdebøker har du i bokhylla di? Bare 2-3? Neida, på Nasjonalbibliotekets nettside bokhylla.no har du mer enn 5000 bygdebøker å fråtse i.

Bokhylla.no ble lansert i 2009 og har omfattet ca. 50 000 bøker fra 1690-, 1790-, 1890- og 1990-årene. Tjenesten vil nå utvides og gjøres permanent. Bøker fra hele 1900-tallet, til og med 2000, legges til Bokhylla, som vil inneholde ca. 250 000 bøker når tjenesten er komplett i 2017. Bøker som er opphavsrettslig beskyttet kan ikke lastes ned eller skrives ut, men alle bøkene som er lagt inn i bokhylla.no er gratis å bruke om du har en norsk IP-adresse.

Det er unødvendig å si at dette er en gavepakke til slektsforskere. Først og fremst fordi tjenesten har et godt søkeverktøy der du lett kan søke på navn på slektninger for å se om de er omtalt i aviser, tidsskrifter eller bygdebøker. Er du riktig heldig, kan du få treff på et gammelt lydopptak. Flere billedarkiv er gjort søkbare, som Fritjof Nansens billedarkiv. Her har man ikke bare lagt inn navn på de som er avbildet, men også årstall for fødsel og død. Til og med pikenavn har man prøvd å få med!

Her er det bare å søke frimodig i vei på alle slektsnavn man kan tenke seg har vært omtalt i en avis eller bygdebok. Nå er det jo for så vidt ikke så mange av oss som har særlig prominente slektninger, men bokhylla kan være vel så interessant for det. For, hvordan levde de egentlig på hjemstedet til slekta di for 100, 200 eller 300 år siden?

Dyrtid

Min bestefar var pølsemaker. Jeg søker på slakter i Bodø, og får 539 treff på bokhylla. Bestefar var født i 1916, et år med bolignød i byen. I boka «Bodø bys historie» fra 1937 leser jeg at den høsten var et dårlig år for jordbruket i byen, og man måtte importere halm sørfra. Fiskerne fikk dårlig betalt for fisken sin, fordi prisene var satt av de engelske oppkjøperne i august og var fast i ett helt år, mens det var dyrtid og prisen for kull og salt steg med 285 %. En meddelelse fra de engelske oppkjøperne ble dessuten glemt bort på et departementskontor i Oslo, og fiskerne tilvirket derfor mye mer

klippfisk enn hva innkjøperne ville ha. Verdenskrigen skapte store lokale problemer, og på grunn av kullmangel ble flere hurtigruter innstilt. Dette førte til rent kaos i kysttrafikken, leser jeg. Kolonialbutikkene manglet «de fleste viktige varer», og fyrlykter gikk i januar 1918 i svart på grunn av mangel på olje.

På jakt etter pølsemakeren

Det var med andre ord en tøff tid bestefar ble født inn i. Men, jeg er mest nysgjerrig på å finne ut hvordan det var å være pølsemaker i Bodø. Jeg husker jo knapt nok bestefar i butikken, og aner ikke hvor vanlig yrke det egentlig var. Boka «Bodø handels- og industriforening 100 år» har svaret. Fra 1828 til 1948 ble det bare utstedt 6 næringsbrev som pølsemaker. Vil jeg fordype meg i hvordan han gikk i lære, ble det i 1957 gitt ut en egen bok om «yrkeslære for pølsemakere». Boka beroliger meg med nøyaktige beskrivelser av hvor rent produksjonslokale skulle være (og hva bygningsmaterialene skal bestå av), at man ikke

kunne ha noe annet enn krydderier og litt vann i farseprodukter, og at man ikke måtte pakke kjøttet inn i papir som er «farget, malt eller glitter». Matsikkerheten stod i fokus også for 50 år siden...

Nordlands avis gir 100 treff på pølsemaker. Finner jeg noe morsomt der? Jeg innskrenker på «avansert søk» slik at jeg bare får opp perioden 1935-1975. Da er jeg nede på håndterlige 33 treff. Det meste er naturligvis stillingsannonser og ekteskapsopplysninger. Men, jeg finner også pølsemakerhumor fra 1964:

- Lisas kjæreste elsker henne så høyt at han kaller henne for sin vakre fiol og sin duftende rose.
- Ja, men så er han jo også blomsterhandler. Du ville vel ikke like at jeg som er pølsemaker begynte å kalle deg for min knakkepølse?

Fun facts

Det er lite krimjournalistikk å finne på pølsemakere i Nordlands avis. Det nærmeste jeg kommer over er pølsemaker Andvik som i 1960 rygget ut fra parkeringen for fruene som skulle kjøre bilen hjem. Uheldigvis kom hun i veien, falt og fikk bakhjulet over et av beina. Distriktslegen konstanterte beinbrudd, og det går bra med pasienten, rapporterer lokalavisa.

I 1952 leser vi at distriktet har hatt så stor tilgang på kjøtt at den samme Andvik opplyser at han har måttet stoppe mottaket av kjøtt for å få unna det han har på lager. En morsom fun fact finner jeg i 1960, der en pølsemaker i Aalborg benyttet seg i et hull i tollregelverket. Alle nordmenn på ferie i Danmark kunne ta med seg en pølse hjem, men regelverket sa ingenting om hvor lang pølsen kunne være. Den

smarte danske pølsemakeren produserte dermed fem meter lange pølser, og lokalavisen kan rapportere at pølsene «finner en rivende avsetning».

Svenskbyen

Bodø ble som kjent bombet sønder og sammen under krigen, og som en gave fra Sverige kom byggmateriale til boliger for den utbombede befolkningen. Bestefar bygde et slikt «svenskhus» i det som fremdeles kalles «svenskbyen» i Bodø. Den delen av familiehistorien er jeg interessert i. Hvordan fungerte egentlig dette? I Nordlands avis i 1954 leser jeg at dette ikke bare var fryd og gammen. I et leserinnlegg skrives det at situasjonen er i ferd med å bli uholdbar på grunn av guttebander: «Der klages over snøballkasting på vinduer, samt gjennom entreer» i svenskbyen. Men, ungene drev også med mer oppbyggelig aktivitet, og i boka Grand Bodø 75 år forteller Ivar Furnes at ungene på 50-tallet tok i bruk grusveiene i Svenskbyen til lek og moro på skøyter. Disse jubileumsbøkene er gull verdt. I Bodø Elverk 75 år leser jeg om det voldsomme arbeidet el-installatørene hadde med disse svenskhusene. «Ute i svenskbyen leder svenske montører oppsetningen av flere hundre «svenskhus». Dette var lemme-hus som ble reist i to fulle etasjer på en gang. I disse lemmene var innsatt både dører og vinduer, en helt oppsiktsvekkende metode i de dager.»

Best for eliten

Det hadde naturligvis vært mye enklere å funnet spor etter bestefar om han var lensmann eller prest, men med litt detektivvirksomhet kan bokhylla.no brukes for å dokumentere litt av livet til forfedre som var noe så profant som en pølsemaker. Søkeverktøyet til Bokhylla

er enkelt å bruke, man kan snevre inn søkene på flere måter, og du blir deg lett mellom ulike treff. Faren er selvsagt at man går seg vill i jakten etter spor, og at timene bare forsvinner. Men slik er det jo med slektsforskning – nesten uansett hvilke kilder du går til...

PS

Start med å intervju nære slektninger først, er jo et mantra i slektsforskersammenheng. Så da jeg kom hjem fra min virtuelle bokhylletur tok jeg en prat med pappa. Jo, bestefar var utrolig stolt av yrket sitt som pølsemaker i byen. Særlig vokste han noen centimeter da de fine fruene i byen kom for å kjøpe den beste indrefiletten og ba om å få «herr Johnsen, og ikke en vanlig ekspeditør» til disken. Om kontrollen var like bra i produksjonslokalene som nå? Nei, neppe – siden pappa fikk komme inn og vente uten beskyttelsesutstyr eller annet. Og bestefar skar seg ofte på slakterkniven og ble blodforgiftet. Dra til legen da? Nei, det gjorde man ikke. Han hadde all slags remedier i huset for å ordne ting på egen hånd. Ble armen blå smurte han bare en ring med jod rundt armen. Og hjalp ikke det smurte han en ring jod litt lengre opp på armen, fortalte pappa. Som igjen beviser at skriftlige kilder er OK de, men historiene får man best via slekta...

Bestefar var pølsemaker i Bodø og hadde et stort engasjement for de gode råvarene hver gang det var snakk om familiemiddag.

Melvold østre på Frogner i Sørumsund – det meste er forandret siden dette bildet ble tatt i 1932.

Stomperud, farfar og gården i Sørumsund

AV TOR GERVIN

Når Nr. 91 Stomperud reiser hjem til jul, er det til foreldrenes gård i Sørumsund. Hvorfor akkurat Sørumsund? Det kan man saktens lure på. Jeg tror jeg har forklaringen. Helt sikker kan jeg ikke være, men etter slektsgransking på høyt nivå (!), mener jeg å kunne så tvil blant de som måtte hevde at det hele bare er fri fantasi.

Selvfølgelig er det tull og tøys, men også familiehistorie – August Stomperuds og min.

Farfar og farmors historie

Gjennom mange år har jeg stusset over noen bilder av min farmor og farfar i Skien, i arbeid på et gårdsbruk vi ikke hadde kjennskap til. Her ser vi dem med hest og kuer. Tanta mi er der også, og er det ikke far min med vest og slips som tar seg en røyk ute i åkeren? På et av motivene har farfar om ikke slips, så i det minste en sliten pendress og byhatt, i jobb med hest og såmas-

kin. På gårdstunet er det et stort våningshus, driftsbygning og stabbur i laftetømmer.

Verken farmor eller farfar hadde direkte tilknytning til noen gård. Hans far var flaademand og sagarbeider, hennes svenske stefar var vognmand. Familie bakover på begge sider er godt forankret i Skien og omegn.

Karl M. Hansen f. 1877 var bare 12 år gammel, da han startet sitt yrkesløp ved kjerraten på Klosterøya i Skien. Omkring århundreskiftet finner vi ham landet rundt som

offiser i Frelsesarmeen. Han var den tredje i en lang rekke kadetter utgått fra Skien korps. Også Anna f. Karlsdatter 1888 ble med i Frelsesarmeen (Slekt og Data nr. 2-2010). De var siden engasjert i Betania (Skien misjonskirke, landets eldste frimenighet).

Farfar var handelsreisende ved fars dåp i 1909, og kontorist i en symaskinforretning i Kristiania ved folketellingen i 1910. Sammen med farmor drev han senere flere butikker i Skien og titulerte seg da som kjøbmand. Endelig ble Karl M. Hansen inspektør i livsforsikrings-

selskapet Hygea. Han døde like før jeg ble født i 1948, farmor levde til 1971.

Farmor lo av hele greia!

Men gårdbrukere? Aldri hadde jeg hørt noe sånt. Far min fortalte svært lite om familien bakover i tid, enda jeg spurte og han åpenbart visste litt av hvert. En dag vi hadde søskenbarn-samling i Skien og rota litt i gamle bilder, var det en kusine som mente å ha hørt om noe, var det ikke i Nannestad?

Det skjønte jeg ikke noe av. Derfor begrenset jeg søket i første omgang til Grenland, da jeg la ut et bilde av gården i flere Facebook-grupper. Etter hvert prøvde jeg noen landsomfattende grupper, og antydte en mulighet for Nannestad.

Da fikk jeg napp! Gården ble lokalisert til Frogner i Sørums, altså Akershus, men ikke Nannestad.

Facebook blir lett mye fjas, men kan i sammenhenger som dette være ganske nyttig. Selv om stabburet på bildet ble revet omkring 1945, våningshuset og låven i 1968-69, ble gården gjenkjent som Melvold østre, gnr. 96, bnr. 2.

Anna og Karl M. Hansen fikk utfordringer av mange slag, da de uten erfaring prøvde seg som gårdbrukere.

Før jeg rakk å hive meg rundt, kom gode hjelpere med flere opplysninger og bilder fra bygdebøker, tinglysingsprotokoll og Digitalt museum.

Så viser det seg at den tidligere Frelsesarmé-offiseren og kjøpmannen i en alder av 55 år fikk det for seg at han skulle bli bonde! Kusina mi skal ha hørt at han ville «tilbake til landsbygda»; han var sliten og lei. Hvorfor det ble langt av sted fra alt som var kjent og nært i Skien, har vi ingen forklaring på.

Det var ikke noen storgård han kom til, 70 mål innmark og 30 mål utmark, men ellers full pakke med plass for to hester, fem-seks kuer, to-tre ungdyr og fire purker. Det gikk som det vel kanskje måtte gå. For en familie uten erfaring fra gårdsdrift ble det utfordringer og problemer av mange slag. Noen bønder var de ikke.

I ettertid skal farmor ha ledd av hele greia, av kuene som stakk avgårde og av farfar som ikke kunne stort om landbruk.

Karl M. Hansen kjøpte Melvold østre for 20 000 kroner 26. september 1932.

Allerede 17. juli året etter solgte han for samme sum. Han ga opp! Dermed gikk turen tilbake til Skien.

Vi kunne stoppe der, og slå oss til ro med at alle familier har en glemmebok med sine unike historier. Slik sett er ikke denne spesielt oppsiktsvekkende.

Stomperud-historien

Det er da det slår meg at den kjente tegneseriefiguren Stomperud er fra Sørums. Nr. 91 Stomperud skal jo alltid hjem til Sørums. På Sørumsand stasjon står det en Stomperud-statue, liksom for å feie all tvil til side.

Ernst G. Mortensens Forlag var utgiver av Norsk Ukeblad. Forleggeren Ernst G. Mortensen hadde sett den svenske serien 91:an Karlsson, mens han fikk pusset skoene under et besøk i Stockholm i 1935. Han sikret seg rettighetene. Redaktør Ernst Ancher Hanssen oversatte. Til å begynne med kalte han hovedpersonen Ola Stomperud, etter hvert ble han hetende August. Også de andre figurene fikk norskklignende navn.

Ernst Ancher Hanssen hentet nok også inspirasjon fra den gang han selv var gardist.

Tegneren Torbjørn Weea ga de norske uniformer.

«Vår nye, morsomme tegneserie Nr. 91 Stomperud» ble lansert i Norsk Ukeblad 17. april 1937. I neste nummer fikk Stomperud hele forsiden.

Allerede året etter ble det laget helt nye seriesider med Ernst Ancher Hanssen som tekstforfatter og tegninger av Torbjørn Weea. Julen 1938 kom det første juleheftet. Dette året fikk imidlertid ikke Nr. 91 Stomperud perm for å reise hjem til jul. Hadde han fått det, måtte han dratt til Dombås. Det var først senere hjemstedet hans ble Sørumsund.

Ernst Ancher Hanssen skrev Stomperud-historiene fram til 1951, Torbjørn Weea tegnet serien til 1961. De ble bare avbrutt av et par år under krigen. Norsk Ukeblad ble stanset etter en forsidedegning der Adolf Hitler lærte Vidkun Quisling å gå på skøyter, mens ei jøssingjente sto i bakgrunnen og lo.

Bladet hadde fornærmet okkupasjonsmakten gjentatte ganger, både med Stomperud og på andre måter. Serien med situasjonskomikk rundt livet i en norsk militærleir ble en suksess. Norsk Ukeblad holdt det gående til 2009, de siste 10 årene med opptrykk av gamle seriestriper. Fortsatt kommer Nr. 91 Stomperud som julehefte.

Gjorde han sitt opphav et pek?

Jeg startet dette skriveri med at Stomperuds tilknytning til Sørumsund selvfølgelig er fantasi, men også med islett av hans og min familiehistorie. Jeg skal ikke dra det så langt som å påstå at vi klatrer i samme slektstre, men jeg tror ikke at det vi måtte ha felles er tilfeldig.

Nr. 91 Stomperud fikk hele forsiden på Norsk Ukeblad 24. april 1937. (Gjengitt med tillatelse fra Egmont Publishing)

Redaktør Ernst Ancher Hanssen tok i 1948 familienavnet Gervin. Det var min far.

Når vi nå har kjennskap til Karl M. Hanssens unektelig noe spesielle bondekarriere i Sørumsund og min kusine vet å fortelle at farmor i ettertid skal ha ledd av det hele, da kunne det ligne far min å ha gjort sitt opphav et vennlig pek gjennom å bosette August Stomperud nettopp i Sørumsund!

Det er egentlig ikke til å undres over at en tekstforfatter har latt seg inspirere av egne opplevelser og relasjoner.

I gamle Stomperud-serier er det ett og annet å fundere på, for oss som kjente Ernst Ancher Hanssen, senere Ernst Gervin. Blant annet er Nr. 91 Stomperuds beste venn og rival – Nr. 87 – en bygutt fra Sagene. Også det er et område i vår nære familiehistorie.

Rett skal være rett. Gjennom mange års arbeid med slekt har jeg nok vært med på mer avanserte øvelser og gjort viktigere oppdagelser enn hva som knytter seg til en bondegård i Sørumsund. Likevel, dette ble jo om ikke annet litt undring over levd liv.

«Itte før var je innafor porten, så bar det fluksens tel dåkter'n. Han telte aua mine, lytta på meg og fant snart ut at je okke var klein eller maroder. Og itte hadde je minkemang på hårmåner hell vitaminer... og vips så var je såldat!»

Nr. 91 Stomperud

Retten til en far

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Kilder: Wikipedia, SSB, Store Norske Leksikon.

De Castbergske barnelovene trådte i kraft for 100 år siden. Da fikk alle barn rett til en far, selv om de var født utenfor ekteskap. Dermed kom fars navn inn i kirkebøkene.

Men, gleden ble kortvarig. Rundt 1930 kom en adopsjonslov som gjør at vi ikke kan se nyere kirkebøker enn dette siden det der står riktig far, og man skal beskytte nålevende, slik at personinformasjon skal klausuleres i 100 år. Men, er du heldig kan du komme over en slepphendt prest i «dine» sogn.

- Jeg ville vel gjetten på litt tregghet i folks vaner og føring av kirkebøker. Det er litt det samme som at man i 1938 skulle slutte å skrive dødsårsak i kirkebøkene. Men hva presten gjorde når kolonnene fortsatt var der og boka ikke var ferdig utfylt, ja det er en annen sak, sier John Ludvigsen i DIS-Vestfold.

De Castbergske barnelovene

Mødre som fikk barn etter å ha havnet «i uløkken» fikk noe hjelp også før Castberg og hans svigerinne Katti Anker Møller satte sine kloke hoder sammen. Brevik historielag opplyser på sine nettsider at i siste halvdel av 1700 tallet ble fedre for første gang pålagt en begrenset plikt til å betale barnebidrag til uekte barn, til de var 10 år. Endringen kom først og fremst for å lette byrdene på fattigvesenet, og ikke primært for å hjelpe mor og barn. På 1800-tallet ble fedres bidragsplikt utvidet noe, og innkrevingsordningene forbedret, opplyser historielaget. Med de Castbergske barnelovene fikk barna også et rettslig

forhold til far, og Norge banet vei for rettslig likestilling mellom barn født i og utenfor ekteskap.

- Barn født i og utenfor ekteskap er juridisk likestilt.
- Uekte og ektefødte barn fikk samme arverett og rett til å bære fars navn.
- Mulighet til særeie om en av partene hadde barn utenom ekteskapet.
- Forandringer i skilsmiselloven.
- Begge foreldrene hadde ansvar for å bidra til å forsørge barnet.
- Mødre og barn som ble stående uten bidrag fra faren skulle sikres. Mødrene kunne nå kreve bidrag i oppholdskommunen rundt fødselen og i inntil seks måneder etter at de hadde fått barnet.

I Christiania døde hver tredje

Med den nye loven ønsket man å skjerpe reglene for bidragsinnndrivelse, og lensmann eller byfogd på morens hjemsted skulle kreve inn bidraget. Far til barnet fikk plikt til å dekke utgiftene ved morens fødsel. En av årsakene til at man ønsket å skjerpe inn lovverket, var den høye spedbarnsdødeligheten for de uekte barna. SSB undersøkte saken, og fant at dødsrisikoen for barn født utenfor ekteskap i det første leveåret var dobbelt så stor som for barn født i ekteskap, og at forskjellen mellom barn i de to gruppene stadig økte. Statistikken viser at det i perioden 1850-1900 årlig ble født 4 - 5 000 barn utenfor ekteskap i Norge, og at det var ca. 125 000 levende personer med

Stortingsrepresentanten Johan Castberg (1862–1926) var pådriver for «De Castbergske barnelover» som ble vedtatt 10. april 1915. Lovene innebar blant annet at barn født utenfor ekteskap fikk rett til arv og navn etter faren. Foto: Hilda Julin

denne bakgrunnen i 1900 ifølge Ryggs beregninger. Høyest barnedødelighet var det i Kristiania. Av 100 levendefødte døde her 29 prosent av de uekte fødte og 13 prosent av de ektefødte barna i løpet av første leveår (1891-1900). SSB konkluderte med at en hovedårsak var at spedbarn ble satt bort, og at de da fikk annen ernæring enn morsmelk. SSB's egen Nicolai Rygg tok i sin analyse et mer sosialpolitisk utgangspunkt. «Den første Kjendsgjerning, som paa den mest utvetydige Maade bekræftes af Tabellerne, er, at det store Flertal af Forældre baade paa Fædrenes og Mødrenes Side — er af den arbejdende Klasse.»

Det ble naturligvis heftig debatt i Stortinget rundt de nye lovene, men det kontroversielle var ikke forsørgelsesplikten – men retten til arv og farsnavn. Motstanderne var overbevist om at retten til arv og navn ville skade selve ekteskapsinstitusjonen, og at de truet kristne grunnverdier. Det var masse møter og demonstrasjoner for og mot barnelovene utover landet. Et masse møte i Carlmeyergaten Misjonshus samlet hele 2.500 personer, mens Arbeiderpartiets Kvinneforbund på sin side samlet 20.000 underskrifter. I 1923 kom navneloven som bidro til at folk fikk mer faste etternavn. Det gjorde ting litt lettere for slektsforskere.

Bodø by - 200 år i 2016

AV VIGGO EIDE

Et prestegjelds historie sett gjennom en slektsforskers briller.

20. mai 1816 fikk Nordland amt sin første kjøpstad, da den svensk-norske felleskongen signerte Stortingets vedtak om å opprette en by «*paa Bodøen*». Byen ble lokalisert til gjestgiverstedet *Hundholmen* på nordsida av Bodøhalvøya, men gården hadde på det tidspunktet ikke mange sjeler. Hundholmen var heller ikke det mest sentrale stedet i Bodø og Salten. Det gamle senteret lå på gården *Bodøgård*, på sørsida av halvøya.

Før Bodø ble by

Områdene rundt den gamle *Bodin kirke* fra ca. 1240 hadde vært det lokale maktsenteret i over 1000 år, hvor høvdingene regjerte i førhistorisk tid på et rikt jordbruksområde. Navnet *Boðin* kan bety «undervasskjæret/bølga ved den grønne enga», noe som stemmer ganske bra med terrenget. Tolkinga er omstridt¹, men navnene *Bodin*, *Bådøya*, *Bodøen*, *Bodø* m.m. er videreført i kildene i mange varianter.

Vi slektsforskere må være oppmerksom på at navnet «Bodø» ikke alltid

henviser til *Bodø by*. Prestegjeldet på Bodøhalvøya dekket et stort område, og det tok nesten 70 år før byen fikk sitt eget kirkesogn i 1884, og kirke i 1888. Hovedsognet, rundt byen, ble hetende *Bodø landsokn*². I slektshistorisk sammenheng er kildene fra både byen og herredet sterkt innvevd i hverandre.

Ved Bodøgård regjerte prosten i kirka og kongemaktens representanter side ved side i kanskje 500 år. Naboskapet var definitivt ikke godt. Kirka hadde etablert seg på det gamle gudehovedet, i dag Bodin.

Mens lensherrer, futer og amtmenn regjerte skiftevis på den gamle gårds-
haugen Bodøgård. Maktkampen var hard om jord og utmark, båtstøer og sjøhus, grenser og veier.

Så sterk var motsetningene at dikterpresten Petter Dass, som sjøl aldri satte sin fot nord for Helgeland, kunne beskrive dette i eposet «*Nordlands trompet*». Herr Petter vender seg mot «*Bodøens Strand, Der seer jeg en Præst og en adelig Mand At være to nærmeste Grander, (...) Sig tit med hinanden beblander*».

Barnehagebakere (Viggo Eide)

Til tross for, eller på grunn av at «Imellem dem skyller en eniste Bek» var de i sterk strid med hverandre. En kamp som presten stort sett vant fordi han bodde fast i bygda, mens amtmannen tidvis var fraværende i lange perioder. Nabofeidene ble avsluttet³ i 1878 etter å ha vart i kanskje 250 år.

Det gamle bygdesenteret med kirke og amtmann fikk også det første sykehuset i 1796, men ble likevel ikke valgt til sted for den nye byen. Årsaken var ikke at havna ved Hundholmen var så god, men at havneforholdene ved Bodøgård var så mye verre. Dessuten hadde det allerede fra 1775 vært et gjestgiveri på Hundholmen. Det var nettopp handel og offentlige myndigheter som gjorde at den første nordlands-byen ble lagt til Salten, og ikke til Lofoten eller Helgeland.

En ny tid for Hundholmen

Hundholmen hadde i 1801-tellinga en befolkning på 19 personer.⁴ Gjestgiver *Christen Sverdrup*, kona *Boletta Catrina Drejer* og dattera på ett år, *Ane Elisabet Sverdrup*, bodde sammen med ti tjenestefolk og to fosterbarn. Dessuten holdt jordlaus husmann og fisker *Claus Nielssen* til på stedet med kone og to døtre. Sverdrup hadde ikke tro på at Hundholmen var stedet å satse på, så allerede i 1803 solgte han gården og gjestgiveriet til *Det Trondhjemske Handels- og Fiskeri-Etablissement* og flyttet til Kjerringøy handelssted som hadde ei mye bedre naturlig havn for jektefart og nordlandsbåter.

Trønderne hadde både kapital og drivkraft og med dem startet veksten på Hundholmen. Blant de mange innflyttere kom handelsbetjenten, danske⁵ *Christian Albrecht Jakhell* til Etablissementet i 1807, samme år som dobbeltmonarkiet Danmark-

Norge kom med i Napoleonskrigene på fransk side. Kombinasjonen av den britiske blokaden og mellagrene på Hundholmen gjorde at kongen besluttet å bygge en skanse på Nyholmen, ved innløpet til havna. I 1810 brukte 150 tvangsutskrevne (dvs. straffedømte) trønderer seks måneder til å bygge forsvarsverket, og et tilsvarende antall soldater forsvarte skansen i 25 år fram til den ble endelig nedlagt. Mange av soldatene bosatte seg her nord, deriblant *Torstein Toresen Steen* fra

Lesjaskog som slo seg ned i Beiarn og fikk mange, mange etterkommere.

Gerss og Bodøsaken

Allerede før Bodø ble by kan vi si at den typiske bodøværing er en innflytter, og gjerne en innflyttet trønder, sjøl om mange også kom fra andre bygdelag og nasjoner. Et døme på det siste er den herostratisk berømte handelsmannen Carl Johan Gerss. Svensk-finske Gerss kom til Bodø allerede høsten 1814 og rakk å bli den første handelsborgeren i den

Amtmann Olaf Amundsen med familie og hund 1893, Nordlandsmuseet (Louise Engen)

Bodø havn tidlig 1900-tall, Arkiv i Nordland

Panorama af Bodø 1895, Arkiv i Nordland

Fraktebåter med sildetønner, ca 1920, Arkiv i Nordland

nye kjøpstaden i 1816, en måned før Jakhelln fikk borgerbrevet. Gerss ble også byens første og kanskje største skurk noensinne gjennom den skandaløse Bodøsaken som rystet byen og ble behandlet på alle sju norske Storting mellom 1821 og 1839.

Gerss og hans engelske kompanjonger sendte i 1818 tre skip med smuglervarer til Nordland. De ble arrestert, men året etter tok britene med vold tilbake noe av smuglergodset og flyktet. Ved hjelp av løgn og falsknerier klarte de, via den britiske utenriktstjenesten, å få en erstatning på 120 000 spesidaler fra Norge.

Carl Johan Gerss solgte varene sine billig og betalte bedre pris⁶ for fisken han kjøpte enn hans norske konkurrenter. Han innbetalte⁷ personlig 500 spesidaler sølv til etableringen av Norges Bank i 1816, kjent som *Sølvskatten*. Det var like mye som Handelsetablisementet, og 350 Spd mer enn handelsmann *Eric Blix* ved Saltstraumen. Amtmann, prost og sorenskriver fulgte på de neste plassene. Chr. Jakhelln betalte 90 Spd, også det en stor sum.

Gerss ble utrolig populær hos både prost og amtmann, samt ikke minst hos de vakre jomfruene. Før smuglersaken ble avdekket rakk han å sette barn på tre kvinner.

Ei av døtrene hans – *Carolina Kristine Gerss* – flyttet til Skjerstad og fikk seks barn. I dag finner vi Gerss' etterkommere i alle verdensdeler og midt i Bodø bor en av dem: *Halvdan Sivertsen*. Carl Johan Gerss sitt liv er hovedinnholdet i Halvdans «*Hvem tror du at du er?*»-program.⁸

Kjøpstadens første år

Tilbake til byens etablering. Staten skulle erverve bygrunnen fra Etablisementet, en prosess som tok flere år⁹ både før og etter 1821. Imidlertid klarte ikke trønderne å tjene penger på driften, så i 1828 kjøpte faktor Jakhelln handelshuset og den tomtegrunnen som ennå ikke var blitt ekspropriert til bygrunn. Christian A. Jakhelln klarte å drive videre med fortjeneste, og denne handelsborger-slekten har i år 209 års virke i Bodø og mange etterkommere.

Kjøpmann *Melchior Koch* ble i 1823 den tredje handelsborgeren¹⁰ i Bodø, og hans bror *Peder Ingerlaus Koch* kom like etter¹¹ og ble prokurator, seinere fogd og sorenskriver. Peder I. Koch var byens første magistrat (tilsvarer i dag rådmann). Begge brødrenes etterkommere ble kjøpmenn. Melchior kan ha ankommet byen rundt 1816, ettersom han en periode jobbet for Gerss uten å være involvert i smuglersaken.

Jakhelln og Koch-familienes lange slektslinjer har markert seg i byens

virke, både som handelsmenn og gründere, men også som talspersoner og politikere på flere arenaer; hhv. en stortingsmann samt fem ordførere Jakhelln og tre ordførere Koch.

Det finnes også andre slekter som kontinuerlig har hatt tilhold i Bodø og Bodin. Fra byens første dramatiske år står lensmann *Ole Løkke* på Hernes sentralt, og også på hovedgårdene i landdistriktet, til dømes Hunstad og Mørkved, har slektene holdt til i generasjoner. Blant innflytterne som jobbet for Etablisementet, finner vi trønderen *Niels Sjurssøn Moe*¹² allerede i 1811, en av mine mange forfedre fra Bodø og Salten.

Framgangen startet etter 1860

Veksten i byen gikk utrolig sakte. Etter vel ti år bodde kanskje 100 personer her, alle i Hovedgaten. Gatekartet for 1860 viser to-tre gater og en særs spredt bebyggelse. Folketellinga¹³ for Bodø by i 1845 inneholder 258 innbyggere, mens den for 1855 viser 228 innbyggere. Utviklinga var så svak at mange ønsket å frata byen kjøpstadsrettighetene for å etablere en ny by et annet sted i Nordland. I den nye Bodøhistoria omtales stagnasjonen som et resultat av at kjøpmennene¹⁴ hindret andre i å etablere handel i Bodø. Ikke alle er enige i det. Uansett startet veksten rundt 1860,

og ved folketellinga fem år seinere bodde det 519 personer i byen og 3042 i Bodin. Herredet hadde hatt en jevn vekst¹⁵ siden 1825. I byen kom veksten samtidig med de store innsingene av sild i fjordene. Dette skapte stor etterspørsel etter arbeidskraft og la grunnlag for en sterk byutvikling med butikker, banker, industri, fiskeriskole, museum, flere aviser og byplanlegging. Og en økende innflytting.

I mange hundreår fulgte flyttemønstrene nordpå maten. Dvs. at overbefolkning i innlandet og sørpå medførte en migrasjon mot nord og ut mot havet, der fisken var. I 1875 var folketallet blitt tredoblet til 1478 på ti år. På slutten av det 19. århundre¹⁶ var Bodø blitt en funksjonell by som betjente et forholdsvis stort omland og gjennomgående trafikk av både fiskebåter, fraktefartøy og en gryende overklasseturisme. 16. juli 1889 besøkte *keiser Wilhelm II* av Tyskland byen for første gang. Han kom tilbake fem ganger.

I 1891 bodde 3656 personer i Bodø, mens da det nye århundret bikket talte byen 5463 innbyggere og

hadde passert Bodin (4839) i antall. Veksten fra 1875 til 1900 var på hele 270 % i Bodø by og respektable 46 % i Bodin herred. Folk fikk arbeid og et bedre liv i og rundt byen. Før 1900 var det liten utvandring til Amerika, og i herredene i Salten gikk andelen av *tjenestefolk* ned, særlig blant menn. De dro til byen!

Fra andre steder i landet kommer fagfolk tilflyttende til mulighetenes land. Yrkestitlene viser hva en by i oppgangstidene trenger av folk. Farver *Johnsen* kom fra Øyer i Gudbrandsdalen, to brødre, sakførerne *Schjølberg* fra Nordfjordeid, los *Tjærandsen* og hans sønn som var handelsbetjent kom fra Etne og manufakturkjøpmann *Tandberg* fra Numedalen. Kjøpmann *O. Johanson* fra Sverige startet herreklesbutikk i 1871. Den er fortsatt i drift, sannsynligvis Norges eldste. Et interessant trekk er at det nye borgerskapets barn giftet seg med hverandre, og etterkommerne deres ble tallrike i Bodø. Hvorfor giftet innflytterne seg med hverandre? Ganske enkelt fordi det store gross var innflyttere, fra fjern og nær.

Hvilke kilder kan slektsforskere finne for tiden før 1900?

På Digitalarkivet er det i dag lagt ut 260 kilder som dekker kommunene, Bodø, Bodin og Kjerringøy. Mest brukt er nok:

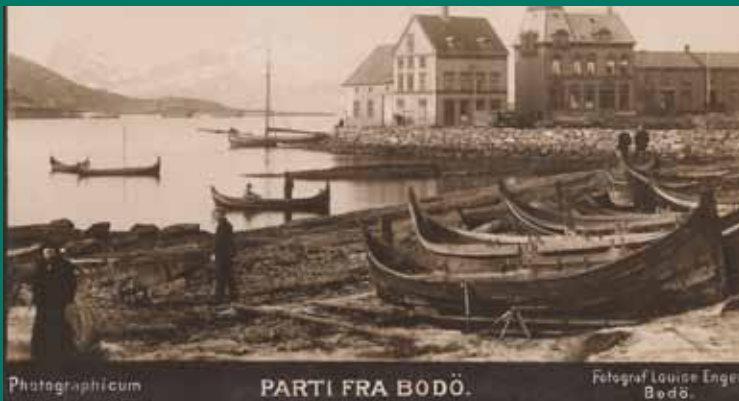
- **Folketellinger** fra 1801 til 1910, deriblant mange «mellomår» 1845, 1855, 1875, 1885 og 1891.

- **Kirkebøker** fra 1713 til 1951, obs. åra 1724-44 mangler. Merk at Kjerringøy også finnes under Folda, samt at Straumen er identisk med Saltstraumen kirkesogn i Bodin.

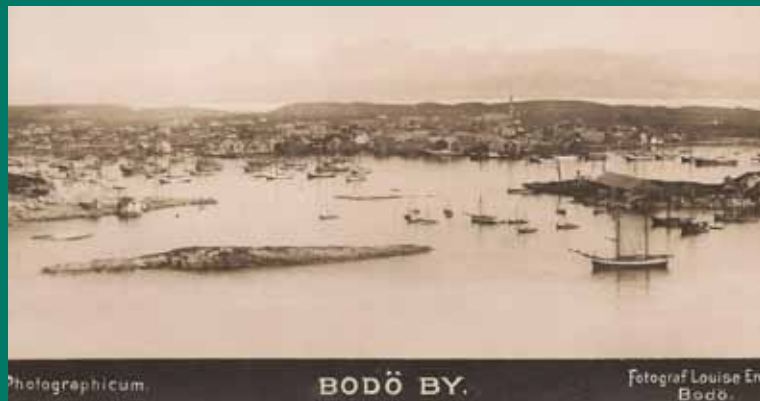
DIS-Salten Slektshistorielag har gitt ut digitale kilder som dekker *Dødsboskiftene*¹⁷ i Salten fra 1700 til 1877, og *Mannskapsruller*¹⁸ for Nordland 1806 til 1837. I tillegg finnes på **Digitalt museum** Arvid Støvers bok *Personalhistorie for Hundholmen nu Bodø by, før 1891*.¹⁹ Her er nesten to tusen familier med ektefeller, barn og andre listet opp. Teksten er ikke søkbar, men et utmerket register gjør det lett å finne fram.

*Solparken 1926, bildeserie fra Arkiv i Nordland.
Kristian Hartvig Helgesen*

Louise Engen - Bodö kai

Louise Engen - Bodö by

Opp- og nedgangstider

Rundt århundreskiftet skjedde det mye interessant. Byen fikk i 1904 *molo og dampskipskai*, og havneforholdene ble endelig gode. Dette forsterket handelen mellom by og omland, og innledet kommunikasjonens betydning for Bodø. Dessuten etableres to viktige offentlige institusjoner. I 1893 ble Nord-Norges første *landbruksskole*²⁰ åpnet på den gamle prestegårdens grunn på Bodøgård. Hit kom hundrevis av unge menn²¹ for å få sin agronomutdanning fram til skola ble nedlagt i 1967. Mellom 1901 og 1935 huset skola også Den praktiske *kvinde-skolen* - den tids husmorskole. På de samme jordene, men et godt stykke unna landbruksskola, åpnet *Rønvik sindsygeasyl*²² i 1902. Dette offentlige tilbudet ligger fortsatt på samme sted, nå med et annet navn og helt andre behandlingsmetoder enn for hundre år siden. Svært mange nordlendinger levde - og døde her. Noe som betyr at kanskje dine forsvunne slektninger finnes i Bodø-kildene?

Storsildas besøksperiode tok slutt rundt 1900. Den flyttet seg til Vestlandet, og byen opplevde en ny stagnasjonsperiode. Folketallet gikk ned, og i åra fram til 1910 økte emigrasjonen kraftig både fra byen og det nærmeste omland.²³ Vi må helt til 1930 for at folketallet kom opp på nivået ved hundreårsskiftet. Samfunnet endret seg også, til det bedre sjøl om bolignød og politisk

kamp ikke nødvendigvis er positivt. Organisasjonslivet vokste og kvinnene fikk en viktig rolle i byens liv. I 1920 var vel 57 % av innbyggerne kvinner, blant annet fordi det var mange kvinnearbeidsplasser i hermetikkindustri, handel og helsevesen. Et nytt stort sykehus ble tatt i bruk i 1927 og gjorde Bodø til en mer komplett senter for sitt omland. Viktig for handel og handel var det også at riksvei 50 (E6 i dag) over Saltfjellet åpnet²⁴ i 1937.

En av de mest markante kvinnene før krigen var *Louise Engen*. Hun var født i Bodin, ugift fotograf med eget atelier, aktiv i Venstre og avholdsbevegelsen. Hennes politiske og sosiale engasjement satte varige spor, og hennes portrett- og gruppefotografier hadde ekstrem høy kvalitet.

Bodø brenner 27. mai 1940

En vindstille mandag kom de tyske flyene og satte byen i brann. Krigen i Sør-Norge var slutt, men i Nord-Norge kjempet norske og allierte styrker harde kamper på Helgeland og rundt Narvik. I dette krigsscenarioet terrorbombet Nazi-Tyskland havna, sentrumsgatene, en provisorisk flyplass, Bodø Radio og sykehuset. 420 av 780 hus brant ned, 3700 av vel 6000 innbyggere ble husville. Alt av butikker ble flammenes rov. 15 mennesker omkom, flere av dem eldre som hadde nektet å evakuere. Ekteparet farver Johnsen var to av dem.

Konsekvensen for befolkninga var at svært mange ikke kunne komme tilbake til byen før lenge etter at krigen tok slutt. Rådhuset og de kommunale arkiver i Bodø brant opp, det samme skjedde med Bodin kommunehus i mars 1941, men det skyltes ikke en krigshandling. Planene for gjenoppbygging av byen startet raskt gjennom det statlige *Brente stedsers regulering*, men okkupasjonsmakten tillot ingen gjenoppbygging av sentrum pga. nye kanonstillinger og tanksgraver. Restene av den brente byen ble jevnet med jorda. Et lyspunkt var svenskhusene som ble gitt i gave til byen i 1941. 107 leiligheter i 77 hus, de fleste reist i *Svenskbyen*, et nytt boligområde planlagt før krigen, vest for brannruinene.

Etterkrigstida

Arbeidet til BSR fortsatte også etter freden. Nå skulle en liten småby med trehus og trange gater erstattes med murhus, brede gater, store kvartaler, luft og utsyn til fjord og fjell.

Bildene på neste side:

Øverst: Ruiner, Tandberggården ved torget til høyre. Sigrid Bugge samling, Arkiv i Nordland
I midten: Rønvik sykehus i mellomkrigstida, Sigrid Bugge samling, Arkiv i Nordland
Nederst: Hurtigruta ved kai, 1950-55, Arkiv i Nordland

Storgata 1926, Arkiv i Nordland.
Kristian Hartvig Helgesen

Glade musikanter

Sykepleiere ved Bodø sykehus før krigen,
Arkiv i Nordland

Gjenoppbygginga skjøt fart opp mot 1950. Da var folketallet kommet opp i 9600. Butikker og industri kom tilbake, ikke på samme plass som før, men på ei betydelig større tomt. I 1948 ble Norges største folkeskole åpnet, i dag Bankgata ungdomsskole, med realskole og gymnas i samme område. På kirketomta ble den nye Domkirka innviet i 1956, parker ble etablert og bolignøden var kraftig redusert. Da kong Olav kom til Bodø i 1959 for å avduke statuen av sin far, kong Haakon VII, og innvie det nye rådhuset, erklærte han at «nå var Bodøs gjenoppbygging ferdig». Det var for så vidt korrekt, men byens utbygging stoppet ikke opp. Vi fikk en moderne by og folketallet økte.

Nye trender preget Bodø i etterkrigstida. For det første ble byen en *militærbase* med bygging av ny flyplass og hovedflystasjon i 1952 på de gamle Hernesmyrene sør for byen, men fortsatt midt i byen. Hæren etablerte seg i Bodin leir, på tomtegrunn leid av kirka. Den militære aktiviteten både i Bodø og Bodin medførte sterk tilflytting. I dette tiåret økte befolkninga med hele 68 %. Mest skremmende fra kald-krig-perioden var nedskytingen av amerikanernes spionfly U-2 over Sovjetunionen 1. mai 1960. Da truet Nikita Krustsjov med å bombe Bodø, fordi U-2 i mange år hadde landet her, etter de ulovlige spiontøkene.

Og for det andre gjorde *kommunikasjonene* Bodø til et viktig sted. Hurtigruta seilte innom byen to ganger i døgnet, riksvei 50 og flyplassen er nevnt, og med jernbane i 1962 befestet Bodø sin rolle som fylkeshovedstad. *Offentlig forvaltning* økte også sterkt, det ble nødvendig med et fylkeshus²⁵ for statlige og fylkeskommunale etater. Mange med utdanning kom. Etterhvert ble Bodø en *skoleby*. Sykepleierskole var etablert i 1920 og etter krigen kom både lærerskole og distriktshøgskole. I dag har Bodø et universitet med 6000 studieplasser.

Bodø kommune er i 2016 noe helt annet enn kjøpstaden som sleit seg gjennom trange tiår for lenge siden. Kommunesammenslåinger i 1964, 1968 og 2005 har innlemmet de gamle herredene Kjerringøy, Bodin og Skjerstad. Vi er nå 50 000 innbyggere, alle etterkommere av innflyttere i flere ledd. Fortsatt er handel, privat service og offentlige tjenester de viktigste tilbud som jubilanten kan gi sine innbyggere og tilreisende, i 2016 som i 1816.

Hvilke kilder kan slektsforskere finne for tiden etter 1900?

Digitalarkivet har sine begrensninger i henhold til lovverk og klausuleringer. *DIS-Norge* har en søkbar gravminnedatabase med navn på 22 500 avdøde i Bodø fra 1834 til 2013, hvorav 17 600 etter 1899.

Kommunearkivene brant under krigen, men **Arkiv i Nordland** har mange arkiver fra både privatpersoner, foreninger, bedrifter og andre offentlige organer. T.d. skole- og fattigprotokoller, evakueringsnemnder. **AiN** har også store bildesamlinger. Det samme har **Nordlandsmuseet**.

Bodø bys historie (1966) av Axel Coldevin dekker de første 150 åra. Siste og fjerde bind av den nyskrevne *byhistorien* (2009-2016) kommer 21. mai i år.

Gårds- og slektshistoriebøkene fra Salten er usedvanlig gode. Bodin bygdebok bind II består hittil av ni tykke bøker og dekker alle gamle gårder (utenom byen) i Bodin, Kjerringøy og Saltstraumen. De tre siste bøkene om Skjerstad (Bodødelen etter 2005) er snart ferdig. For Skjerstad og Fauske, Saltdal, Sørfold, Nordfold og Kjerringøy, og Steigen er det gitt ut omfattende slektsbøker.

Fotnotene finner du her:

<http://www.disnorge.no/cms/fotnoter>

Om forfatteren: Viggo Eide er lokalhistoriker og slektsforsker, utdannet statsviter fra UiB og jobber i Nordland fylkeskommune. Han har vært aktiv i DIS-Salten Slektshistorielag i over 20 år.

500 studenter trenger et ganske stort auditorium. Når studentene holder seg hjemme, sparer man i alle fall utgifter til lokaler.

Slektsfag i det digitale auditoriet

AV KNUT BRYN

Høsten 2015 hadde Høgskulen i Volda satt slektsfag på studieplanen med en helt ny undervisningsmodell. Undervisningen ble gjennomført som en såkalt MOOC i samarbeid med DIS-Norge, Slegt og Data og Norsk slektshistorisk forening. Det er ikke blitt noen videreføring av opplegget våren 2016, men en evt. oppfølging seinere er kanskje vel så interessant for DIS-Norge som for høyskolen?

Forkortelsen står for *Massive Open Online Course*. Dette dreier seg altså om en kursmodell der undervisningen i sin helhet foregår på nettet og dessuten er åpen for alle – som regel også gratis. En MOOC kjennetegnes av at undervisningen foregår i et «digitalt klasserom» der man i tillegg til korte forelesnings-stubber finner øvingsoppgaver og diskusjonfora.

Modellen fikk sitt gjennombrudd ved universiteter i USA i 2011-2012. Det første MOOC-tilbudet i Norge kom i gang høsten 2013 da NTNU

lanserte etterutdanningskurset «Teknologiendring og samfunnsutvikling» som MOOC. Det fikk 483 påmeldte studenter.

Et naturlig spørsmål er: Hvordan kan læreinstitusjoner ha nytte av å lage gratiskurs som er åpne for alle? For det første vil nok noen si at populære gratiskurs vil være god reklame. Man kan bl.a. forvente at flere studenter trekkes mot de ordinære studietilbudene. Men andre tenker mer kommersielt og knytter gratistilbudet mer direkte opp mot videreføringskurs som det koster å

delta i. Slike «påbygginger» til de åpne MOOC-ene kan evt. gi studiepoeng eller en form for vitnemål, sertifikat e.l. En tredje mulighet til å tjene penger på MOOC er å knytte undervisningen opp mot en lærebok eller annet undervisningsmaterieell som man kan tjene penger på.

Slekts-MOOC høsten 2015

I perioden 2008–2014 samarbeidet DIS-Norge og Høgskulen i Volda om et undervisningstilbud i slektsfag med 2x10 studiepoeng. Høsten 2014 foreslo førsteamanuensis Arnfinn Kjelland ved høyskolen

De innledende forelesningsstubbene dreide seg bl.a. om slektsfagets historie. En smakebit fra forelesningen om «Datarevolusjonen i slektsgransking» finner du her:

tinyurl.com/slekts-mooc

at dette undervisningsopplegget skulle gjøres om til et MOOC-tilbud. Senere ble også Norsk slekthistorisk forening (NSF) involvert. En gruppe bestående av Kjelland, Rune Nedrud fra NSF og undertegnede utarbeidet kursplanen våren 2015. Vi tok utgangspunkt i et studieopplegg over fire semester med start høsten 2015. Det første studieemnet skulle være et rent introduksjonskurs. Dette skulle stå på egne bein slik at man kunne avslutte etter ett semester dersom kurset ikke svarte til forventningene, bevilgningene uteble eller videreføringen møtte andre problemer.

Studieemnet ble bygget opp om 5 faglige tyngdepunkter (moduler) i tillegg til en velkomstmodul som deltakerne fikk tilgang til før studiet kom i gang. Hvert tyngdepunkt hadde 3 - 5 forelesninger, og de fleste hadde både enkle quiz-spørsmål og mer omfattende oppgaver. Tyngdepunktene hadde overskriftene:

1. Kva er slektsgransking?
2. Korleis kome i gang?
3. Systematisk arbeid
4. Fleire aktuelle kjeldetypar
5. God slektsgransking

Til studieemnet ble det også laget en påbyggingsmodul for de som ønsket å ta eksamen.

Denne inneholdt først og fremst noen større arbeidsoppgaver der det også ble gitt personlig veiledning.

Mange studenter

Høgskulen åpnet for påmelding den 15. juni. Allerede etter 3 dager kunne vi notere at 200 deltakere hadde registrert seg, og ved kursstart var antallet kommet opp i mer enn 500. I løpet av kursperioden kom det med en del etternølere, så vi hadde i alt 682 deltakere.

Det var jo ganske massivt, men så er det da også dette M-en i MOOC står for.

Nå er det ikke riktig å si at vi hadde 682 studenter på kurset. Det er ganske typisk for MOOC-konseptet at mange registrerer seg på ren impuls eller fordi de er nysgjerrige på opplegget. De første forelesningene ble lastet ned ca. 300 ganger. Nå er det sikkert mange studenter som har lastet ned forelesningene flere ganger, men dette kan likevel gi en idé om hvor mange studenter vi egentlig hadde.

Erfaringen tilsier dessuten at mange faller fra underveis av forskjellige grunner. Studiet er kanskje mer tidkrevende enn man hadde tenkt seg, eller det svarte ikke til forventningene. Slik gikk det også med våre studenter. Hvis vi igjen holder oss til antall nedlastinger av forelesningene, så avtok dette til 150-100 for de siste modulene. Vi hadde altså et «frafall» på ca. 80 % i den gratis delen av tilbudet. Dette samsvarer med andres erfaringer. Frafallsprosenten ligger gjerne på 70-90 % ved slike gratiskurs.

Det var i alt 62 studenter som ble tatt opp til den poenggivende påbyggingsmodulen med eksamen. Også her var det et frafall. I alt 42 studenter gikk opp til eksamen, dvs. 6 % av alle registrerte. Dette høres kanskje ikke så mye ut, men studenttallene ved de tidligere slektsfagemnene ved Høgskulen i Volda har ligget i området 15-25.

Rent kvantitativt var MOOC-en utvilsomt en suksess.

Veien videre

Høgskolen har hele tiden sett på denne MOOCen som et eksperiment. Mange mener at denne modellen vil spille en betydelig rolle i den akademiske verden framover, og for de oppegående høyskolene er derfor viktig å få erfaringer med de pedagogiske og datatekniske sider ved MOOC og en realistisk oversikt over utgifts- og inntektssiden ved slike opplegg.

- Sånn verden har blitt, kan man altså sitte i Florida med beina på en stol, strikke og høre forelesning, sier Laila Normann Christiansen.

Les mer på bloggen til Laila:

<http://www.lailanc.no>

Det er nå bestemt at høyskolen ikke vil videreføre slektsfaget vårt med denne modellen i år. Det skyldes ikke at opplegget var mislykket, men heller at det viste seg å være ganske ressurskrevende å bestyre en såpass stor studentmasse. Det må også legges til at høyskolen i Volda nå er inne i en krevende prosess i forbindelse med omstruktureringen av høyskolesektoren. Tiden er nok ikke helt inne ennå til å lage MOOCer for større deler av studiene.

DIS-Norge og NSF vil nå måtte ta en diskusjon om hvor veien går videre. I skrivende stund ser jeg bl.a. disse mulighetene:

- DIS-Norge og NSF fortsetter utviklingen av de tre fagemnene som opprinnelig var planlagt, på egenhånd. Dette kan evt. gjøres i et mer begrenset samarbeid med Høgskulen i Volda slik at det blir mulig å få studiepoeng. Alternativt kan fagemnene avsluttes med interne prøver og vitnemål.
- De forelesninger og oppgaver som er brukt til det gjennomførte introduksjonskurset, bearbeides og brukes som deler av DIS-Norges «kurspakke» for arrangører av begynnerkurs.
- Noen av de mest elementære forelesningene kan legges ut på DIS-Norges nettsider og gjøres tilgjengelige for nye medlemmer.
- Erfaringene med å lage MOOC-kurs, miniforelesninger og digitale slektsoppgaver brukes i andre kurs- og instruksjonssammenhenger.

Det ble ikke brukt en eneste krone på markedsføring av dette slektsfagemnet. Informasjonen om tilbudet ble spredd ved hjelp av høyskolens og foreningenes nettsider, facebook og lignende kanaler. Den store tilstrømmingen til MOOCen er derfor tankevekkende.

Kan DIS-Norge utnytte denne massive interessen til egen fordel. Kan man tenke seg et opplegg med en raffinert MOOC der noen av de første forelesningene legges ut på YouTube mens resten av kurset krever medlemskap? Kan det være marked for et betalingskurs på nettet med DIS-Norge som arrangør?

- Jeg må si at jeg koste meg over å få lese litteratur, skrive om, gjøre oppgaver og lese diskusjoner om slektsforskning, sier Cathrine Apelseth-Aanensen som var en av deltakerne på det internettbaserte slektsforskerkurset.

Les mer på bloggen til Cathrine:

<http://www.tilfedrene.com>

Forgjengelige gravminner

AV LARS ATLE LAUVÅS

På Norge sine vel 2.400 gravplasser finnes det mye ulike dekor på og rundt gravsteinene. Da gravminner kan være over 100 år gamle gir dette en god mulighet til å sammenligne dekoren og se på utviklingen. Den gamle dekoren er minst like fin som deler av det som settes opp i dag, og har i kraft av sin alder bevist sin holdbarhet, både som håndverk og som tradisjon.

Gravsteiner og dekoren reguleres av et regelverk, delvis sentralt og delvis lokalt. Lokal myndighet kan nekte dekor som kan virke støtende. I november 2015 gikk det en sak i Stord kommune om bruk et klubb-blem på en gravstein, noe de etterlatte ble nektet. Avgjørelsen ble anket uten at endelig resultat er kjent når dette ble skrevet.

Her skal vi se på den delen av dekoren som er bilder av den gravlagte. Slike bilder har i perioder vært forbudt og er fremdeles forbudt enkelte steder. Den tidlige bruken var nok også avhengig av at noen kunne lage det man ønsket.

Konger og keisere har i historisk tid ofte fått avbildninger etter seg. Kanskje ikke på gravplassen, men satt opp på mer besøkte steder. Hvor ofte ville man sett statue eller byste av kong Haakon, som ligger i krypten på Akershus, om det var dit man måtte gå for å se den?

De eldste avbildninger vi har funnet på gravplasser er i form av reliefer og en sjelden gang en byste av avdøde. Noen få hugget i stein og flest støpt i bronse.

Fra Ringsaker ca 1890
Sårheim Fra Sogn ca 1958
Fra Evje ca 1850 (overlærer)

Når fototeknikken kom ble det enklere å sette bilder på gravminnene. Noen av de eldste bildene vi har sett er fra Lunde, Nome kommune i Telemark. Siste person på bildet gravlagt i 1910. Bildene her er laget direkte på glass siden det var den tids fototeknikk: En avbildning gav ett bilde. Disse svart/hvitt-bildene på glass har veldig lang levetid og de fleste har beholdt skarpheten opp til vår tid.

Lunde

Noe som også er interessant er hvem som fikk bilder på gravminnet. Vanligvis er det voksne, og ikke uventet, flest menn, men bildet fra Nes i Sauherad viser Torkell som ble 9 år og 16 dager. Døde i 1915. Kanskje sønn av fotografen siden bildet viser ham liggende i sengen? Kamera var ikke allemannseie den gangen.

Nes

Når plastfilmen og papirkopiene kom, hvor man kunne lage mange kopier, ble det nye enklere å lage bilder.

Ringsaker ca 1890

Vi har funnet gravminne der bildet av avdøde er festet med kontaktplast direkte på steinen. Vi har også sett bilder av papir satt i ramme og festet på gravminnet. Regner vi med at en grav ligger i minst 20 år (som er lovfestet minste fredningstid) vil slike bilder blir ganske bleke av lyspåvirkning og skadet av fukt, så det er ikke dette en god fremgangsmåte.

Sårheim ca 1958

Evje ca 1850 (overlærer)

Lunde 1 og Lunde 2

Nes

Steinhuggerfirmaer anbefaler å brenne bildet i porselen, god kvalitet og lang holdbarhet. Bildene fra Stord og Konsmo i Vest Agder er slike.

Stord

En annen måte er å prikkhugge bildet inn i steinen på samme måte som annen dekor. Slike har vi funnet flest av i Finnmark. Dette er fra Neiden kirke i Sør-Varanger. Et fint arbeid. Vi har sett samme teknikk brukt andre steder med mye dårligere resultat.

Neiden

På Vartdal kirkegård i Gjøvik fant vi

Stord

Neiden

enda en måte å lage gravminnet på. Her ser det ut til at bilde og tekst er plassert mellom to glassplater som så er limt sammen.

Vartdal

Moderne 3D teknikk har enda ikke nådd de gravplasser vi har vært innom. Det finnes muligheter for å lage små byster av avdøde innbakt i glass. Disse kan så monteres på gravminne.

Vi kjenner ikke til noen som enkelt og rimelig kan lage 3D byster som kan stå ubeskyttet ute. Noen vil kanskje velge å printe ut en slik på en 3D printer. Da blir det i ett eller annet plastmateriale hvis holdbarhet er tvilsom. Det vil nok også være mulig å bruke en datastyrt fres til å frese ut en byste fra en metalblokk. Noe enklere enn å støpe i bronse, men minst like dyrt.

En siste måte å legge "bilder" på gravminner på, er å sette på en QR-kode.

QR.jpg

QR kode er et kvadrat i sort/hvit, en slags strekkode, som kan leses av en smarttelefon og som gir tilgang til filer på internett. Vi har funnet videoer på internett som omhandler dette og vi kan styre vår begeistring. Siden filene kan inneholde bilder, tekst, video av/om avdøde (og hva som helst annet) så er faren for at det

som legges inn og som skulle være et positivt minne dessverre ender opp som det motsatte. Men det ligger en interessant mulighet innenfor slektsforskning siden QR-koden kan linke direkte til slektsdatabaser. Avdøde er kanskje den som har mest kunnskap om slekten, så har man en video eller lydopptak der personen forteller om slekten kan QR koden gi tilgang til dette. Spørsmålet er om hvor mange som tenker på å lage slike opptak før det er for seint. Vi gjorde det ikke, men heldigvis hadde vi en slektsforskende person i generasjonen før oss. Et annet problem knyttet til dette er at internett og dataformater forandrer seg slik at man jevnlig må sørge for at filene knyttet til QR koden er oppdaterte og lesbare.

Vi kjener til en grav i Norge som har QR kode. Den skal ifølge levrandøren ligge på Kragerø kirkes gravplass. Vi har ikke sett den, og bilde av QR koden over er kun en illustrasjon.

Støvet af Madame Nielsen

AV ARNE FANEBUST

Slekt og Data spør etter morsomme og interessante gravsteiner. Jeg har ennå til gode å finne en «morsom» gravstein. Men jeg har i årenes løp sett en del eksemplarer som jeg trygt kan si har vært tankevekkende og dermed interessante.

Til dels har jeg også tenkt noen tanker rundt den historie de gir oss et lite innblikk i, selv om jeg ikke er slik laget at jeg, som Erik Bye i hans vakre vise om «Anna Lovinda», kan spinne en historie omkring den teksten som vi kan lese lenge, lenge etter at den det er satt opp et minne over, er gått bort.

Under et besøk i Haugesund for noen år siden kom jeg over denne:

Maren Christine Nielsen døde 21. februar 1854 på Sørhaug Fyr, bare 43 ½ år gammel, og ble gravlagt en uke senere. Hvis jeg leser teksten i kirkeboka riktig, døde hun, som så mange andre, etter en barnefødsel.

Mannens og barnas sorg ser vi i ganske godt formidlet i teksten på gravminnet. Det stod mer der enn det bildet viser, men det var dessverre skjult av graset og blomstene.

Sett på nett

AV LAILA NORMANN CHRISTIANSEN

Adressebøker er en fantastisk kilde til slektsforskningen. Særlig i de store byene er disse et nyttig hjelpemiddel.

I 2016 har det kommet 2 nyheter på denne fronten, en for oss med slekt i Oslo/Aker, og en for oss med slekt i København, Danmark

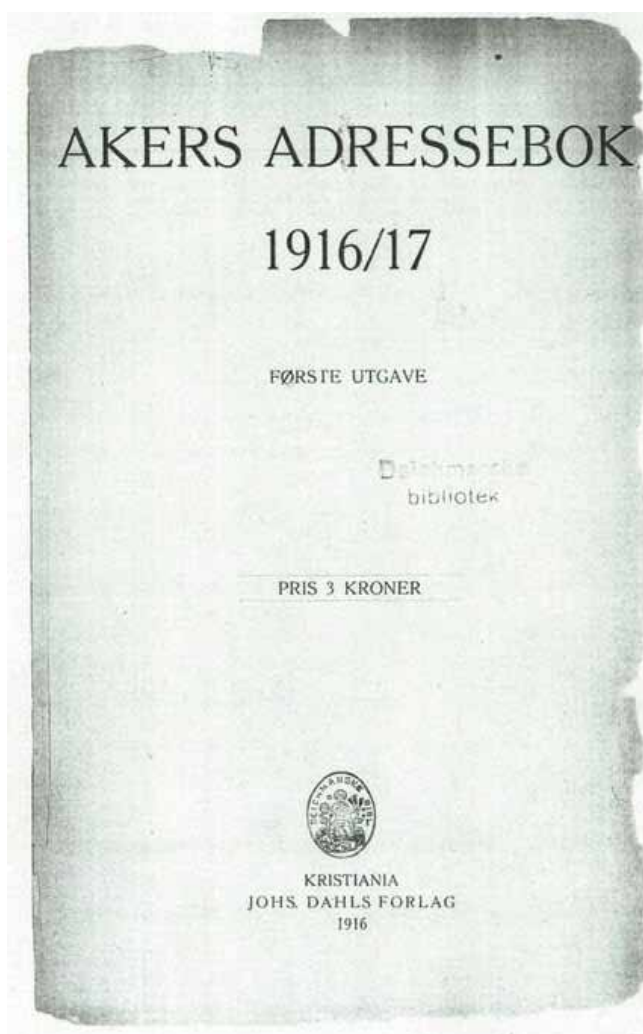
Rett over nyttår fikk vi se enda et resultat av det gode samarbeidet mellom Oslo Byarkiv, Deichmanske bibliotek i Oslo og Riksarkivet. 6 årganger av Adressebok for Aker ble skannet og lagt på nett. Dette gjelder årgangene 1916-1917, 1922, 1924-1925, 1929, 1934-1935 og 1937-1938. I tillegg ligger en rekke årganger av Kristiania og Oslo Adressebøker ute. Disse er på det nærmeste komplett skannet, og lagt ut på Digitalarkivet frem til 1981.

Adressebøkene finner du her: <http://www.arkivverket.no/arkivverket/content/view/full/9191>

For de av oss som har slekt i København, og har det også kommet en fantastisk nyhet.

I midten av januar kom Københavnske Biblioteker ut med "Kraks Vejviser" 1770-1969. De siste 3 årgangene vil bli lagt ut i løpet av året. Kraks Vejviser er faktisk søkbar fra og med årgangen 1878. Før denne årgangen var bøkene trykket i gotisk skrift. Historikken til selve kilden kan leses på deres nettsider.

Vejviserne finner du her: <https://bibliotek.kk.dk/kraks-vejvisere-1770-1969>

På tokt med motortorpedobåt – så ringte han flere slektninger

AV ODD MARTINSEN

Sigbjørn Elvebakken. Født i Tromsø 1963, flyttet med familien til Fredrikstad tre år gammel og i 1969 flyttet familien til Øystre Slidre i Valdres. Nå er han ekte Oslo-gutt og meget aktiv i DIS-Oslo/Akershus. Han har nesten all slekt nord for Trondheim.

Mange grandonkler og -tanter deltok på morfar Ivar Alapnes og mormor Nelly Konstanse Reinholdtsens bryllup i Sigerfjord utenfor Sortland. Jeg fikk anledning til å møte flere av de i forbindelse med min militærtjeneste i marinen i 1983. Ved landligge i ulike havner nordpå ble telefonene flittig brukt for å komme i kontakt med slekta.

Sigbjørn tjenestegjorde på en MTB som patruljerte i Nord-Norge, der ringte han fjerne slektninger til mormor som døde i 1948. Han kjente før dette ikke mye til hennes slekt, det ble ikke snakket så mye om hennes slekt. Nå traff han mange av mormors søsken og deres familie. Mormor Nelly Konstanse som vokste opp i Øksnes i Vesterålen var av spennende slekt av jakteskipper, sjøfolk og fiskere.

Morfar hadde mye minner.

Sigbjørn forteller at han jakter på den gode historien. Han har ikke stort antall personer i databasen, bare 1600 – 1700. Han forsker på gode historier om enkeltpersoner, og mange vanskelige saker.

Et eksempel?

Lensmannen i bygda giftet seg med kona til en drapsmann, oldefar med to potensielle fedre, en som sto anført i kirkeboka og en på folke-munne. Mannen fra kirkeboka fikk 100 riksdaler.

Mannen som ble omtalt på folke-munne hadde fire etterkommere. Sigbjørn har tatt DNA-test for å bekrefte saken. Spennende!

Marinens Storm.klasse MTB er i dag museumsfartøy på Marinemuseet i Horten. I 1983 fulgte jeg KNM Brask på turne i Nord-Norge. Militærtjenesten ga meg mange muligheter til å komme i kontakt med slekta (bildet er henta fra nettsida til Marinemuseet)

Tre glade prisvinnere: Per Olav Hansen, Karle Gjernes og Einar Tøvik.

Æres den som æres bør

Æresprisen den «Lille DISbjørnen» er tildelt Karle Gjernes, Einar Tøvik og Per Olav Hansen for imponerende innsats i DIS-Møre og Romsdal over flere år.

I sin begrunnelse trakk Åge Nordtun frem følgende:

Karle Gjernes, DIS-Smøla

Karle har med på det som har vært arrangert i Møre og Romsdal så sant han har hatt anledning. Han har arrangert flere slektsforskerdager. Samt en veldig flott DIS-tur rundt om på Smøla. DIS-Smøla blir 20 år og Karle har vært leder av gruppen hele tiden. Karle er ikke med i DIS-Smøla. Han ER DIS-Smøla.

Einar Tøvik, DIS-Kristiansund

Einar går stille i dørene. Du vet mest ikke om han er der eller ikke, men ser du deg rundt er han der når det er noe som foregår i DIS. Einar vært aktiv i DIS-Kristiansund siden starten. Han har fotografert og registrert Gravminner og drevet med kilderegistrering i mange år. I DIS-Møre og Romsdal har han også vært medlem i valgkomiteen i perioden 2010-2013 og revisor fra 2007 – 2010.

Per Olav Hansen

Per Olav har vært aktiv i DIS-Molde i mange, mange år. Han reiser fra Misund til Molde på møter omtrent hver eneste gang. Han har vært medlem i valgkomiteen og har vært varamann i styret i DIS-Møre og Romsdal. Ikke minst har han lagt ned et stort arbeid som Gravminnekoordinator i DIS-Møre og Romsdal i perioden 2011 – 2014. Samt at han har vært varamann i styret fra 2003 til 2009.

Elin Jacobsen (t.h) har tidlegare jobba i Statsarkivet, og har difor mykje kompetanse å dele av i slektsverkstaden.

Drar vekslar på kvarandre med slektsverkstad

AV IDA BERGITTE ANDERSEN HUNDVEBAKKE. FOTO: ANNE SCHIØTZ

Sidan 2012 har DIS-Sør-Trøndelag og Statsarkivet i Trondheim hatt eit tett og nært samarbeid. Gjennom «Finn din slekt»-kveldar og «Slektsverksted» på dagtid kan både erfarne slektsforskarar og nysgjerrige nybegynnarar kome og få hjelp i søket etter sin eigen identitet.

- Eg vart med for to år sidan, då hadde eg nett vorte pensjonist. Foreldra mine har alltid snakka lite om slekta, og eg kjente berre til

nokre få slektningar. Eg hadde lenge hatt lyst til å finne ut meir, men tidlegare har eg jobba og ikkje hatt tid, seier Thor Johansen.

Han er hyppig gjengangar på slektsverkstaden på Arkivsenteret Dora, og dagen i dag er ikkje noko unntak. Han starta si eiga forking med faren si slekt. Steg for steg.

May Lis Rambraut syns det er meningsfullt å kunne hjelpe til i slektsverkstaden.

Thor Johansen har funne ut mykje om slekta si med hjelp frå slektsverkstaden.

” - *Slektsforskning vart berre meir og meir interessant dess meir eg heldt på. Eg lærer folk å leite i kjeldene slik at dei kan finne slektningane sine. Mange har høyrte historier dei ynskjer å få bekrefte.*

- Eg begynte med han fordi eg fekk tips om at det ikkje er lurt å rote med for mykje om gangen.

Tragiske skjebnar

Med hjelp frå slektsverkstaden har han stadig kome nærare si eiga historie. Han har også funne svaret på kvifor slektshistoria ikkje har vorte snakka så mykje om.

- Det er mykje tragisk, ikkje mykje positive ting. Mange av slektningane min har levd i fattigdom. Oldemor på far si side fekk støtte frå fattigvesenet fram til ho døydd. Tippoldemora mi budde i ein periode i ei jordhytte.

Eg har ikkje hatt nokon å spørje i forkinga, sidan alle som kunne svart er borte, så all hjelp har eg fått her. Dei har lært meg korleis eg kan leite sjølv. Utan dei hadde eg ikkje funne noko.

- Kva betyr det å kunne kjenne til si eiga historie?

- Om nokon spør meg kor eg kjem frå kan eg no svare på det.

- Meningsfullt

May Lis Rambraut er ein av dei som jobbar frivillig i slektsverkstaden. Ho var først deltakar, men vart etter kvart også hyra inn som hjelpar.

- Slektsforskning vart berre meir og meir interessant dess meir eg heldt på. Eg lærer folk å leite i kjeldene slik at dei kan finne slektningane sine. Mange har høyrte historier dei ynskjer å få bekrefte.

Som frivillig har ho opplevd at mange har funne fram til det eller dei dei leitar etter. Då blir dei ofte «hoppande glade».

- Eg lærer mykje av å vere frivillig, og det er også veldig meningsfullt fordi ein får ein følelse av at ein er til hjelp, seier ho.

Slektsverkstaden har ei hard kjerne på ti hjelparar, men også fleire stiller opp ved behov.

Fellesskapsfølelse og aktiv kvardag

Ved sida å styrke følelsen av å vere til hjelp blant dei frivillige har også DIS-gruppa ei avlastande funksjon for Statsarkivet. Det bekreftar arkivar Hans N. Nissen.

- Dei som kjem med slektsspørsmål anbefaler vi ofte å kome att på tysdagar når slektsverkstaden held på.

Han meiner arbeidet DIS-Sør-Trøndelag har stor samfunnsnytte. Og ikkje berre når det kjem til å bevare den immaterielle kulturarven. Det mange set pris på ved DIS-medlemskapet er den rause fellesskapet organisasjonen tilbyr. Dette tek dei også med seg inn i arkivet.

- Dei som kjem hit blir aktiviserte og finn noko meningsfullt å drive med.

Tilbakemeldingane på arbeidet som blir gjort er gode, og mange er takksame for å få hjelp. DIS-gruppa har til og med blitt så husvarme at dei har fått sitt eige rom i arkivet kor slektsverkstaden held til.

- Slektsverkstaden har mykje å seie for vår aktivitet på arkivet. Dei drar masse folk hit og fører til masse aktivitet, seier Nissen, som legg til at dei ikkje hadde vore i stand til å gi den ein-til-ein hjelpa som DIS-Sør-Trøndelag i dag tilbyr dei besøkande.

FAKTA:

- Slektsverkstaden har ei hard kjerne på kring ti hjelparar, leidd av Målfrid Lundhaug Aalberg. I tillegg er det også ti andre som kjem og hjelper til når det er behov på slektsverkstaden og «Finn din slekt»-arrangementa.

- Samarbeidsavtalen mellom DIS-Sør-Trøndelag og Statsarkivet vart underskriven 1. desember 2010. DIS-ST flytta då medlemsmøta sine til Arkivsenteret Dora. Ein del av samarbeidet var prosjektet «Slipp eldrebølgen inn». Dette fekk støtte av Kulturrådet.

- DIS-Sør-Trøndelag bruker noko av støtta dei får frå Studieforbundet til å sende dei frivillige på kurs, mellom anna skriftkurs og vidaregåande kurs i slektsforskning.

- Om du er interessert i å slektsforske i Sør-Trøndelag finn du mange nyttige kjelder på DIS-Sør-Trøndelag sine sider under Slektsressurser i Sør-Trøndelag.

Den gode samtalen

AV MARIT ASCHEHOUG

Jeg var hos fetteren min forleden. Han er den eldste i familien med sine drøyt 80 år. Han og kona hadde dekket nydelig bord med deilig mat og praten gikk om løst og fast. Men jeg hadde et oppdrag! Jeg ville snakke om besteforeldrene våre.

Vi begynte med bestefar. Bestefar, eller Besse som vi kalte ham, var en streng figur som kom på søndagsbesøk, til middag, sammen med mormor. Fetteren min husket plutselig at de søndagene var preget av alvor. Han og broren måtte ha på pene skjorter og de fikk ikke lov til å slåss. Hvem han var som menneske, nei det kan ingen av oss sette ord på.

Han var formann i Grafisk klubb i Aftenposten i flere perioder og fikk både Kongens Fortjenstemedalje og Norges Vels medalje. Det var drikkepress blant typografer den gangen, så bestefar meldte seg inn i avholdsløsjen, IOGT, i Keysergate i Oslo, for å slippe unna.

Selv husket jeg at når jeg spiste middag hos mormor og Besse, så måtte jeg sitte rett i ryggen, spise opp

maten min og ikke drikke før etter at jeg hadde spist. Hvordan mormors liv hadde vært med fem jenter i en trang leilighet på Grünerløkka, det var det ingen av oss som visste. Og vi hadde aldri vett nok til å spørre.

For meg var mormor en høy rank skikkelse med sort stråhatt med hattenål, sort lang kåpe og sort håndveske med «Kongen av Danmark-sukkertøy».

Hadde vi noen knagger vi kunne henge hukommelsen på? Vi begynte å beskrive leiligheten deres i detalj. Jo mer vi husket, jo mer husket vi! I gangen var det en grønn kommode med brodert duk på. Oppå den stod det en liten skål formet som en Pierrot. Der lå mormors «madeinusa-nåler» og hattenåler. Inngangsdøren hadde farget glass i felter.

Mormors skål som stod på den grønne kommoden i gangen. Der lå «madeinusa-nålene» og hattenålene hennes

Madeinusa-nåler er hårnåler formet som en u, laget i USA, derav navnet og beregnet på å feste i hårtoppen i nakken.

Trappetrinnene til fjerde etasje var i støpejern med fint støpt mønster og vinduene i oppgangen hadde også mangefarget glass som lyste så fint i solskinn.

Kjøkkenet hadde vedkomfyr med vedkasse ved siden av og gassbluss med myntinnkast. Kjøkkenbenken stod under vinduet mot bakgården og kjøkkenbordet hadde bare plass til tre.

I soverommet var det to enkeltsenger, en på hver side av vinduet. Der sov mormor og Besse. Klesskapet var stort med et innfelt ovalt speil i midten. Og kommoden var stor, med vippespeil, tre store skuffer og fire små skuffer på hver side av speilet.

Plutselig husket fetteren min at i stuen mot Thorvald Meyersgate, oppå dekketøyskapet, stod det et brunt kaminur, som var en slags sparebøsse til en sparekasse. Vi husket begge maleriet på veggen og den mørkebrune spisestuen. Vi ble sittende og undre oss over hvordan de fem døtrene, to av dem var våre mødre, fikk soveplass i den lille stuen.

Det får vi aldri svar på, for vi hadde ikke vett til å spørre mens de ennå var her. Men vi greide i alle fall å beskrive i detalj en leilighet på Grünerløkka like etter krigen. Det er jo noe.

Søking etter adopterte eller ukjente barn

AV RENATHE JOHANNE WÅGENES

Mange har hørt historier om at det skal ha vært født barn i familien som siden har blitt adoptert bort. Med årene ønsker kanskje etterslekten å finne dette barnet, eller bare rett og slett å sjekke om historien er sann.

Når det er snakk om adopsjon, er det imidlertid kun barnet selv som kan be om innsyn i den spesifikke adopsjonssaken. Andre kan kun få innsyn i adopsjonssaker dersom det har gått 100 år eller mer siden adopsjonen ble utført. Dersom adopsjonen er av nyere dato enn sperrefristen på 100 år, er den eneste muligheten potensielle pårørende har til å finne bortadopterte barn, forskjellige typer sosiale media som for eksempel Facebook, aviser, og så videre.

Adopsjonsloven kom i 1917, men da var det kun snakk om svake adopsjoner. Ved svak adopsjon bestod båndene til biologiske foreldre. Ved en lovendring i 1935 ble det åpnet for sterk adopsjon, der båndene til biologisk familie ble brutt. Etter 1956 er det kun snakk om sterk adopsjon.

Dersom et barn ikke er adoptert bort men forsvinner ut av familien på andre måter (settes bort, vokser opp hos andre slektninger etc.), har den som leter litt flere muligheter. For det første vil sosiale media også i dette tilfelle være et fint sted å starte. Dessuten kan det nå letes i kirkebøker.

Men, dersom saken er fra 1900-tallet, vil lovbestemt sperretid kunne skape problemer, for eksempel:

Mange adopterte barn leter etter sine foreldre, og enda verre er det for foreldre og annen familie å finne bortadopterte barn. Regelverket er strengt, og ansatte i arkivverket har normalt ikke mulighet til å gi ut denne typen informasjon. Foto: Aina J. Rønning

Dersom et barn er født før 1930, vil dåpsinformasjonen være tilgjengelig via skannede kirkebøker på nett (jfr. Digitalarkivet). Dåp etter 1930 er imidlertid sperret for innsyn på nettet, men ikke nødvendigvis taushetsbelagte. I dette tilfelle må den som søker rent fysisk oppsøke det gjeldende statsarkiv for å få informasjon som ikke er lagt ut på nett.

Regelen er imidlertid at det må være mer enn 60 år siden barnet ble født for at personale ved arkivene kan gi ut dåpsinformasjon. Imidlertid vil man ikke gi videre eventuell sensitiv informasjon dersom slikt er markert ved selve dåpsinnførselen.

Saksbehandlerne vil vurdere ved hver henvendelse hvilken informasjon som kan utleveres.

Bruk av sosiale media er ikke problemfritt. Noen ønsker kanskje ikke å bli funnet, og noen vet kanskje ikke at de er adoptert.

I flere av sakene jeg har jobbet med, har den biologiske familien som har søkt etter bortsatte familiemedlemmer (merk at det ikke var snakk om adopsjon!) hatt det meste av informasjon tilgjengelig allerede, og kun ønsket bekreftelse på deler av dette. Bekreftelse har kun blitt gitt i tilfeller hvor dette ikke var sensitivt materiale.

Her kan du finne litt om adopsjon hos arkivverket: <https://arkivverket.no/arkivverket/Bruk-arkivet/Personlig/Biologisk-opphav/Adopsjon>

DIS-Norges eldste medlem?

AV ÅGE NORTUN

En av våre eldste, Jakob Stavik, fortsatt aktiv i en alder av 96 år. Nå vil han ta DNA test: «best før det blir for sent» sier han.

Jakob Stavik ble født i Stavik i Fræna 1919. Han var eldst av fire søsken og hadde en god barndom, men det var ingen overflod. Faren solgte gården i Stavik og tok over morfarens gård på SkrIVERhaugen i Bud og familien flyttet dit i 1924. Faren var fisker. I tillegg drev han gården til en forretningsmann i Bud. Det ble lite penger av det. Lønna var stort sett at han kunne ta ut varer som familien trengte for å forsørge seg.

Som 17-åring, i 1936, fikk han sin første faste jobb. Det var som kokk og maskinassistent på en fraktebåt. Ukelønna var på 15,00 kr. Han byttet båt etter 2 år og fikk nå 20 kr uken. Det ble fraktefart i ca. 12 år. Jakob flyttet til Molde og begynte på Bolsønes Verft A/S. Han jobbet der i 4 år for å skaffe seg verkstedpraksis. Han var avhengig av å ha det for å komme inn på maskinistiskolen i Ålesund. Etter å ha fullført skolen reiste han i utenriksfart i 3 år. Da var det enten å ta mer skole og fortsette i utenriksfarten eller å velge en ny vei, og det ble Bolsønes Verft. Han ble på verftet til 1984, da det gikk konkurs, og jobbet på Brunvoll Motorfabrikk til han tok ut pensjon i 1987.

«Jeg har alltid vært interessert i historie», sier Jakob, «men ikke egentlig i slektsforskning. Det kom ved en ren tilfeldighet. Jeg og broren mintes at bestefar ofte hadde snakket om en Lasse Larsen Hollingen, og vi lurte på hva slags kar dette var. Jeg

bestemte meg for å finne ut dette og da var det gjort. På 70-tallet gikk jeg på et slektsforskerkurs med Bjørn Austigard, og så kjøpte jeg inn arkivbokser med arkivkort i og skrev ned opplysningene på hver person på et kort med en skrivemaskin. Det gikk ikke lenge før jeg mistet oversikten. Heldigvis begynte datamaskinene å komme i handelen. Sønnen min fikk en liten en og jeg prøvde litt på den, og syntes det var spennende. Midt på 1980-tallet tok jeg beslutningen og kjøpte meg egen datamaskin. En investering på over 4000 kr - mye penger på den tiden. Det ble mer oversiktlig når jeg fikk lagt dataene inn der, og jeg oppdaget Brother's Keeper, som gjorde det enda lettere å holde styr på dataene. Jeg har holdt meg til dette programmet, siden det blir verre og verre å lære seg et nytt program til eldre en blir, og programmet har virket bra hele tiden det. Målet mitt har i mange år vært å lage en slektsbok og det har jeg greid», sier Jakob Stavik.

Slektsboken

«Jeg har jobbet med min slekt ca. 10 timer pr. uke i mange, mange år. Slektsboken ble ferdig i 2010. Etter det har jeg ikke jobbet noe særlig med slekt, anser meg som ferdig. Det jeg gjør nå er å rette feil i boka etter hvert som jeg får melding om feil fra de som leser den. En kan aldri få alt riktig, men mye feil kan rettes dersom andre leser korrektur for deg. Jeg hadde blant annet 2

Jakob Stavik giftet seg i 1951, og ekteparet fikk 2 døtre og en sønn sammen. Siden kona døde i 2003 har han brukt mye tid på slektsforskning

forskjellige fødselsdatoer på en og samme person uten at jeg hadde oppdaget det. Jeg hadde brukt 2 forskjellige kilder og de var ulike. Dette er ikke langt ut i tid så jeg tok kontakt med foreldrene til vedkommen. Da viste det seg at riktig dato var en helt annen enn de to jeg hadde brukt. Ikke godt å få det riktig da. Det er dyrt å betale profesjonelle korrekturlesere, derfor bør DIS som organisasjon prøve å få til en ordning der erfarne slektsforskere kan lese korrektur for hverandre», foreslår Jakob.

Gode råd for et langt liv

«Lokalhistorie, historie og slektsforskning har gitt meg mye opp igjennom et langt liv. Ekstra mye tid har jeg brukt på dette etter at kona falt bort. Jeg har alltid lest mye bøker, ser mye krim på tv, og lytter til klassisk musikk. Jeg hadde ikke blitt så gammel hadde jeg ikke hatt disse gledene i livet. Ja, og så blir det ganske mye kryssord», tilføyer Jakob.

Halvannet år med slektsforskning

AV FRANK MARTON PEDERSEN

Vi kalte henne for Bestemor i Sandviken etter min fars slektsrelasjon. For meg var hun oldemor, men hun gikk aldri under den betegnelsen.

Hennes pikenavn var Marguerite Elisabeth Daniel, født i Frankrike. Marguerite bodde i Bergen i over 60 år, 54 av disse årene som enke etter at hennes ektemann Johannes Pedersen døde i 1932, kun 41 år gammel. Vi besøkte henne ofte mens jeg var liten gutt, men jeg husker kun bruddstykker av dette i dag. Jeg husker kun inngangspartiet til huset hennes, og det lille kjøkkenet til venstre med en gang man kom inn døren. Bestemor i Sandviken elsket kjøkkenet, og store deler av familiebesøket ble tilbrakt inne på det lille kjøkkenet. Hun var en husmor av den gamle skolen, og tilhørte en av de siste generasjonene av kvinner som primært hadde sine plikter i huset og med barneoppdragelse. Hun var også et barn av sin tid, der følelser og personlige tanker var noe man holdt for seg selv.

Importerte fransk vin

I en periode drev Marguerite med import av fransk vin som en liten bigeskjeft. Dette var i liten skala selvsagt, kun ment for å supplere nabolaget og seg selv. Et høyt skattet familieminne var meldingen Marguerite fikk fra skoleverket da guttene gikk på skolen. Sønnene Frank, Daniel (Dan) og Lorentz fikk nemlig med seg fortynnet rødvin i skolesekken. Dette var angivelig helt vanlig på den franske landsbygden

på tidlig 1900-tallet. Meldingen fra skolen gjaldt Dan, og den lød: «Nå må det bli slutt med at Dan Pedersen har med seg alkohol på skolen».

Frem til 2014 var jeg i grunnen aldri vært spesielt opptatt av slektshistorie. Slekten er som den er, de store slektslinjene har jeg ikke vært spesielt opptatt av. Dette endret seg en dag i september 2014 da jeg besøkte min norske far bosatt i Sverige. Det som skulle til var et enkelt svart-hvitt fotografi av en familie tatt i mellomkrigstiden en gang. Alle med denne litt alvorlige minen som fotograferte personer på denne tiden ofte hadde. Samtidig er det noe høytidelig og trygt over denne typen fotografi. Det er et øyeblikksbilde fra en fordums tid, der verden var annerledes. Utenforstående ville vurdert fotografiet som helt ordinært og gått videre. Men for meg ble møtet med fotografiet spesielt: For første gang fikk jeg se mine oldeforeldre med sine tre barn samlet. Farfar Dan, som jeg hadde et nært forhold til i oppveksten, sitter lengst til høyre av barna.

Mange enkeltskjebner på ett bilde

Det første som slo meg var hvor mange enkeltskjebner som var komprimert inn på fotografiet: Et dramatisk dødsfall i ung alder (skiulykken på Gullfjellet i 1934),

den interessante gründerhistorien, den dyktige fagmannen og det utrolige giftermålet mellom en bergenser og en pike fra den franske landsbygden. Det var som om flere livshistorier var smeltet sammen til et visuelt inntrykk. Der og da erkjente jeg hvor lite jeg visste om oldeforeldrene mine. Klart at jeg hadde hørt familiehistorien om at oldefar deltok i 1. verdenskrig, at han der traff min franske oldemor og at han døde i ung alder hjemme i Norge. I mine øyne har imidlertid denne familiehistorien alltid hatt noen fundamentale mangler. Den inneholder ingen detaljer. Ingen i familien har kunnet fortelle meg når og hvordan oldefar Johannes forlot Bergen i ung alder, eller hvorfor han vervet seg til tjeneste i 1. verdenskrig. Ingen i familien, selv min far, har kunnet fortelle meg med sikkerhet hvor det franskinspirerte mellomnavnet mitt Marton kommer fra. Ukjent var også forholdene oldemor vokste opp i under 1. verdenskrig i Frankrike. Vi visste knapt hvor hun ble født. For meg ble familiefotografiet et bilde på en rekke ubesvarte spørsmål om oldemor og oldefar. Jeg bestemte meg der og da. Dette skulle jeg til bunns i! Utgangspunktet for undersøkelsene mine var tre ting: En krigsmedalje fra 1. verdenskrig, en fransk dåpsattest og en håndskrevet hilsen i Paroissien Romain fra 1863

Dette familiefotografiet satte i gang slektsforskerinteressen til Frank Marton Pedersen.

som beskriver liturgi og salmetradisjon knyttet til utvalgte katolske høymesser.

Som fersking innen slektsforskning var lærekurven bratt, og mine innledende undersøkelser rundt livshistoriene til Marguerite og Johannes var famlende og lite strukturert. Det hjalp heller ikke at jeg begynte med relativt krevende tematikk: Amerika-emigrasjon og arkiv- og kildelokaliserings i Lorraine, en velkjent utfordring ettersom innbyggerne i deler av Lorraine (og hele Alsace) har skiftet på å være franske eller tyske statsborgere gjennom årenes løp. Jeg fant fort ut at jeg måtte lese meg opp på 1. verdenskrig. Forståelse av den historiske konteksten ville være viktig for å være i stand til å starte med mer målrettede og presise undersøkelser.

Ekte glede

Jeg fikk omtrent umiddelbar avkasting: Oldemor Marguerite ble født 13. mars 1896 i Épinal, Lorraine, Frankrike. Jeg hadde bladd i det scannede, og ikke-indekserte, online arkivet til Archives départementales des Vosges en times tid, og skvatt i stolen da jeg så navnet hennes i margen oppe til venstre i registret. En intens følelse av tilfredshet spredte seg i kroppen, og den eneste beskrivelsen av denne følelsen jeg kan komme på som gir noenlunde mening, er ekte barneglede. Det helt spesielle med barneglede er at den har en nyanse av barnslig mestningsfølelse i seg. Denne mestningsfølelsen er gjerne knyttet til et sært tema som det kan være vanskelig for utenforstående å relatere seg til. Av den grunn er barneglede forbundet med en ørliten følelse av «flauhet»

over egen glede, men selve følelsen den gir er fortreffelig.

Funnet av fødselsattesten gav meg en voldsom inspirasjon og motivasjon, og ble startskuddet for alle oppdagelsene som kom i etterkant. I halvannet år har jeg jobbet intenst med å avdekke livshistoriene til oldemor og oldefar. Jakten på stadig nye ledetråder opplevdes som rene detektivarbeidet. Det har vært en interessant kildejakt i USA og Frankrike med både oppturer og nedturer, og underveis har jeg lært mye om norsk emigrasjonshistorie, amerikansk verneplikt, canadisk militærhistorie, 1. verdenskrig, medisinsk sykdomshistorie, landskapet i Lorraine, fransk arverett og rettighetene til franske barn født utenfor ekteskapet. Jeg har også endelig fått avdekket opphavet til mellomnavnet mitt, Marton. Dette stammer fra Martín, som var etternavnet til tipp-tippoldemor sin ektemann nummer to. Men det jeg setter aller mest pris på er kontakten jeg har opprettet med nålevende franske slektninger, samt den økte kontakten med norske slektninger som arbeidet har medført. Dette viser bare at slektsforskning, som for utenforstående feilaktig kan oppfattes som en litt sær og personlig hobby, faktisk er en sosial hobby

som bidrar til økt kontakt og relasjonsbygging i slekten.

Sosial hobby

Jeg har også hatt gleden av å samarbeide med og være i kontakt med lang rekke amerikanske arkiv (på både stat og delstatsnivå), bibliotek, museum og slektsforskningsforeninger. Mottakelsen jeg har blitt møtt med, og hjelpen jeg har fått, har overgått mine vildeste forventninger. Underveis har jeg heldigvis hatt gleden med å gjenytte samme service til enkelte amerikanske slektsforskere på jakt etter informasjon i norske kilder. Hvor går veien videre herfra? Det blir full rulle. I sommer venter studietur til Frankrike for å se hjemtraktene til Marguerite. Det gleder jeg meg til.

Den som leter finner. Å undersøke slektingers livshistorier må gjøres med ydmykhet og respekt, og man må være forberedt på å bli overrasket. Realiteten er at alle slektslinjer består av mennesker som, av ulike grunner, gjør sine valg i livet basert på personlige insentiver og verdier. Livets valg styres av relativt kort-siktig tankegang, ikke av fremtidige generasjoner moralske dom. Et levd liv, enkelt og greit. Og er det ikke nettopp dette som gjør slektsforskning så interessant?

Møte i DIS-Sunndal januar 2016

AV ODDVAR MUNRO-JENSSEN

DIS-Sunndal er en lokalgruppe i DIS-Møre og Romsdal som ble startet i 2006. Etter å ha ligget nede noen år ble aktiviteten startet opp igjen i januar 2015. Gruppen har møte første torsdag i hver måned på Sunndal videregående skole.

Denne januarkvelden hadde 20 personer tatt turen til Sunndal folkebibliotek for å høre biblioteksjef Claus Christian Hansen fortelle om lokalsamlingen og hvilke muligheter biblioteket har for å hjelpe til med å finne slekt.

Han startet med å informere om Nasjonalbiblioteket og det tilbudet de har. «De har som oppgave å få digitalisert alle bøker som har kommet ut i Norge før år 2000». I Nasjonalbiblioteket fins også bygdebøker og annen lokal litteratur. Hansen nevnte at Sunndalsboka bind VIII «Tidsskifte» av Jostein Sande er digitalisert og kan leses på Nasjonalbibliotekets sider.

En kan også søke i gamle aviser på disse sidene. Her kan en finne informasjon og artikler om slekt som bor i andre deler av landet.

Det var lagt fram noen bøker som er aktuelle for den som leter etter informasjon om slekt. Hansen startet med å vise fram bøker som tar for seg slektsgransking, «Våre røtter», av Nils Johan Stoa og Lars-Jørgen Sandberg og «På leit etter slekta» av Per Sandal. Det er også

bøker om slektsforskning for barn. Hanne S. Finstad har skrevet «Jakten på superoldemora» der hun forteller historien om datteren Matildes jakt på superoldermora. Hanne har også med tips til hvordan barna selv kan komme igang med å lete etter slekta. I «Håndbok for brukere av statsarkivene» av Liv Mykland finner en informasjon om hva som er av arkivmateriale i Statsarkivene og hvordan å finne fram til materialet. «Norges topografi: bibliografisk fortegnelse over topografisk og lokalhistorisk litteratur» av Johan Schweigaard og «Ordbok for slektsforskere» av Terje A Tetmo var også bøker som Claus Christian Hansen trakk fram.

Så informerte Hansen om de lokale bøkene for Sunndal. Her hadde han funnet fram «Gardsbusettinga i Sønndala, Øksendala og på Ålvuneida fram til omkring 1350» av Jostein Sande. Om «Folketellinga

Biblioteksjef Claus Christian Hansen på Sunndal folkebibliotek snakker om boka «Jakten på superoldemora» skrevet av Hanne S. Finstad

1900 Sunndal kommune» sa han at den viser oversikt over befolkningen i Sunndal og hvor de bodde. «Dette er bare eksempler på hva vi har. Dere finner flere bøker i lokalsamlingen som er i rommet ved siden av».

Slektsforskeren bruker ikke bare bøker som hjelpemiddel, også lokalavisene inneholder mye informa-

Mange hadde kommet til Sunndal bibliotek for å høre om bøker til nytte for slektsforskere

sjon. Der kan vi finne informasjon om født, konfirmerte, ekteskap og dødsfall.

Avisene har også annet stoff som kan være interessant, både fra eldre tid og dagsaktuelle ting der en kan finne informasjon. «På biblioteket har vi Driva på papir og Aura Avis på mikrofilm. På rommet ved siden av står det en maskin som kan brukes til å lese mikrofilm.

Den blir demonstrert etter kaffepausen». Flere benyttet anledningen til å stille spørsmål underveis.

Etter kaffepausen samlet de seg på rommet der lokalsamlingen oppbevares. Leseapparatet ble demonstrert, og den som ville, kunne prøve selv. Dette var også en fin mulighet til å gjøre seg kjent med bøkene og kildene som er i lokalsamlingen.

Her kan nevnes «Tid som var» av Jostein Sande, «Jul på Nordmøre», «Du mitt Nordmøre» og «Årbok for Nordmøre».

I de tre sistnevnte kan en også finne lokalstoff om Sunndal. En bok som fanget interessen var «Slektene Hafsås, Øie og Moene, en slekts-historie fra Sunndalen, Surnadal og Ørsta» av Joar Sannes. Flere benyttet anledningen til å ta en kikk i den. Materialet som ligger på lokalsamlings-rommet kan ikke lånes med hjem, men det er noen eksemplarer tilgjengelig i utlånsavdelingen.

Claus Christian Hansen tok også fram boka «Våre Røtter», som av mange omtales som «bibelen» til en slektsforsker

*Johanne Grieg Kippebroeck ble kåret til en «Ekte Hanseat» av byråd Julie Andersland.
Foto: Toril Berle Schalck*

Johanne er en «ekte hanseat»

AV NINA BLÅGESTAD

I riktige historiske omgivelser på Schøtstuene ble Johanne Grieg Friele Kippenbroeck kåret til en «Ekte hanseat». Hun er den fjerde i rekken som kan smykke seg med den gjeve tittelen.

Under seremonien fikk hun med seg et anetre utarbeidet av slektstgranskerne i DIS-Hordaland.

– Veldig artig. Jeg ble litt forbauset da jeg ble spurt, men synes det er veldig gøy, sier Kippenbroeck, som kanskje kjenner den hanseatiske historien bedre enn mange andre. Forrige gang det var Hansadager i Bergen, i 1996, var hun presseansvarlig.

– Det var moro. Byen kokte, forteller den pensjonerte journalisten som også jobber som byguide. Hun viser ofte rundt på Bryggen, og opplever stor entusiasme når hun forteller om hanseatene.

– Men jeg pleier ikke å fortelle at jeg selv stammer fra dem, sier Kippenbroeck, som gjennom Friele-

navnet har visst om sin hanseatiske arv hele livet. Den delen av slekten er godt dokumentert, men DIS-Hordaland har valgt å følge en annen linje som til nå var ukjent for henne.

– Dette var helt nytt for meg, sier hun.

Fikk plakett

Hennes tipptipptipptipptippoldefar var hanseaten Henrich Lexow (1668-1737) fra Rostock i Tyskland. Som tolvåring kom han som dreng til Enhjørningsgården på Bryggen, og jobbet seg opp til gesell og handelsforvalter. Han tok borgerskap som kjøpmann 1. september 1701. Lexow giftet seg med Mette Bødicher, også hun av hansaslekt, og fikk barna Joachim, Wilmeche, Peter, Johan, Diriche, Reinert, Catherine og David. Han døde i 1737 og ble begravet i Korskirken.

– Johanne Grieg Friele Kippenbroeck har mange hanseaternavn i anetavlen. Vi finner både Lexow (senere Lexau), Bødicher, Behrens, Friele

og Meltzer. Her prøver vi å vise at hanseatene giftet seg med venner og bekjente i samme stand, forteller Tore Johan Mehl i DIS-Hordaland. Kippenbroeck fikk plaketten overrakt av byråd for klima, kultur

og næring Julie Andersland (V). Kåringen av en ekte hanseat skjer i samarbeid mellom DIS-Hordaland og Hansadagene i Bergen.

Ser mer på www.hansa2016.no

- Hansadagene i Bergen 9.-12. juni 2016 skal Bergen være vertskap for de internasjonale Hansadagene. Sist gang Bergen var vertskap for arrangementet var i 1996.
- Hansanettverket er et aktivt nettverk av byer som historisk var tilknyttet hverandre gjennom middelalderens hanseatiske liga.
- Det moderne hansabysamarbeidet ble opprettet i 1980 og er i dag en av verdens største frivillige sammenlutninger av byer og tettsteder. 186 byer og tettsteder er i dag medlemmer i nettverket. Hansasamarbeidet ønsker å revitalisere dette samarbeidet og vil øke folks bevissthet om den hanseatiske historien til nettverkets byer, samt fremme samarbeidet mellom dem. Byene utveksler kompetanse, jobber med felles prosjekter innen turisme, næring og nettverk, i tillegg til de årlige hansadagene.

I forbindelse med Hansadagene har DIS-Hordaland satt i gang et stort prosjekt for å avdekke etterkommerne etter hanseater som ble igjen i Bergen. Her ser vi blant annet Tore Mehl og Per Aase Andresen fra DIS-Hordaland samt mottaker Johanne Grieg Friele Kippenbroeck, en ekte hanseat

Slektshjelp på Byarkivet i Oslo

AV MARIT ASCHEHOUG

Oslo Byarkiv og DIS Oslo/Akershus har startet et samarbeid for alle som er interessert i slekt og slektsforskning. Hver torsdag mellom 12.00 og 18.00 stiller DIS-Oslo/Akershus med frivillige på Byarkivets lesesal i Maridalsveien 3 i Oslo.

I slutten av november inviterte de til slektsforskerkveld og det ble stinn brakke og behov for flere stoler. Unn Hovdhaugen og Johanne Bergkvist fra Byarkivet fortalte om *Kilder til Oslohistorien* i Oslo Byarkiv. Det er utrolig hva Byarkivet kan by på av kildemateriale.

De viste frem kartet over Oslo med årstall for når de forskjellige delene av Aker ble lagt inn i byen. Etterstad kom inn i 1946, mens resten Aker ble innlemmet i Oslo i 1948. Det er viktig å huske når man skal lete i gamle kilder.

Sigbjørn Elvebakken ledet forsamlingen gjennom et reelt søk i kildene for å vise hvilke fallgruver som finnes, og ikke minst hvilke muligheter Byarkivet har å by på.

I pausene var det kø rundt foredragsholderne av interesserte slektsforskere som gjerne ville ha tips og hjelp.

Øverst til høyre:

Unn Hovdhaugen innleder om mulighetene i Byarkivet.

Nederst til høyre:

Johanne Bergkvist forteller om hvordan område etter område ble innlemmet i Oslo by.

Under:

Sigurd Elvebakken gjennomgikk en case med søk i Byarkivets mange kilder.

Släktforska i Sverige

223

Tjell Södra

	1800	1810	1820	1830	1840	1850	1860	1870	1880	1890	1900	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2020
<i>Kvarnhullen</i>																							
<i>Fr. Erik Johansson</i>																							
<i>Fr. Johan Johansson</i>																							
<i>Fr. Hilda Konstance</i>																							
<i>Fr. Hedvig Carolina</i>																							
<i>Fr. Georg Henry</i>																							
<i>Fr. Konrad Kristian</i>																							
<i>Fr. Alf Holger</i>																							
<i>Fr. Amette Victoria</i>																							
<i>Fr. Margit Torsten</i>																							
<i>Fr. Amanda Johansson</i>																							
<i>Fr. Hedvig Johansson</i>																							

**Prova gratis*)
i en vecka!**

Gå till www.arkivdigital.se/kod/SLDN1601
Erbjudandet gäller till 30 april 2016 (enbart nya kunder)

*) Du betalar ingenting och förbinder dig inte till någonting. Efter en vecka avslutas abonnemanget utan att du behöver göra något.

ArkivDigital har källmaterialet

Aldrig förr har det varit enklare att finna förfäder och släktingar i Sverige!

ArkivDigital digitaliserar sedan ett tiotal år svenska kyrkböcker och annat källmaterial och gör dem tillgängliga på internet.

Med ett abonnemang får du tillgång till ArkivDigitals ständigt växande databas med över 110 miljoner sidor med gamla dokument. Du kan söka dina förfäder och släktingar i hela Sverige (och på Åland) i födelse-, vigsel- och dödböcker,

flyttningsslängder och i de så kallade husförhållningsslängderna (se bilden), ett slags kontinuerligt förda folkräkningar (folketellningar).

Passa på att prova ArkivDigital gratis och leta efter dina svenska släktingar inte bara i kyrkböcker utan också i bouppteckningar, militära rullor, skattelängder, fängelsearkiv, rättegångsprotokoll och sjömanshushandlingar.

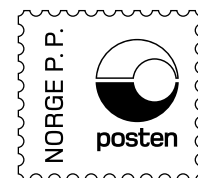
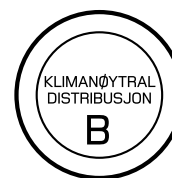
ArkivDigital låter dig släktforska i Sverige när du vill och så mycket du orkar!

www.arkivdigital.se

ArkivDigital
Din nyckel till historisk kunskap

ArkivDigital digitaliserar historiskt källmaterial med nyaste teknik och tillhandahåller bilderna via internet åt historiker, släkt- och hembygdsforskare och andra intresserade. Bolaget startade 2005 och har ca 35 anställda och 370 aktieägare.

Returadresse:
DIS-Norge
Øvre Slottsgate 2B
NO-0157 Oslo

NORDMANNS-REISER

**MED
REISE-
LEDER**

YELLOWSTONE OG NORSK HØSTFEST

Bli med på en 15 dagers reise til Rocky Mountains, Yellowstone og det norske Amerika med besøk på Norsk Høstfest i Minot. Med start i Denver og avslutning i Minneapolis får du med deg noe av det fineste USA har å tilby av naturopplevelser. Reiseleder på turen er Harry Cleven.

Avreise: 21. september:

Per person i dobbeltrom fra kr

34.610,-

Pris inkludert fly, hotell i 14 netter, transport i buss alle inngangspenger til nasjonalparker og museer vi besøker og en dag på Norsk Høstfest m.m.

Medlemmer får kr 500,- i rabatt ved bestilling før 15. april.

WASHINGTON DC OG CRUISE TIL NEW ENGLAND

Vår reise starter med fly via Island til Washington DC hvor vi har tre opplevelselsesrike dager før vi går om bord i Royal Caribbeans skip GRANDEUR OF THE SEAS på et 9-netters cruise til New England statene og Canada. Reiseleder på turen er Sidsel Pasco.

Avreise: 12. september:

Medlemspris per person i dobbeltrom fra kr

29.870,-

Pris inkludert fly, hotell i tre netter i Washington DC, sight-seeing i Washington og Baltimore med lokale guider, cruise i 9 netter i utvendig lugar.

**Vi skreddesyr turer for individuelle og enkeltstående grupper og foreninger.
Ta kontakt med oss i dag for et uforpliktende tilbud.
Se vår hjemmeside www.nordmann.no for fullt program og alt reisene inneholder.**